

Ion Copoeru (coordonator)
Bert Maan
Iver Huitfeldt
Tron Gundersen

Ghid practic de etică profesională pentru judecători și procurori

Bucuresti, 2017

Ghidul este rezultatul proiectului „Întărirea capacității sistemului judiciar românesc de a răspunde provocărilor noilor schimbări legislative și instituționale”, implementat de Consiliul Superior al Magistraturii din România (CSM) în cadrul Programului RO 24 - Întărirea capacității instituționale și cooperare, finanțat prin Mecanismul Financiar Norvegian 2009-2014, cu sprijinul partenerilor donori - Administrația Instanțelor din Norvegia (NCA și Consiliul Europei (CoE).

Proiectul este inspirat de reforma judiciară de lungă durată din România. Reamintim că România a intrat în Uniunea Europeană cu anumite condiționalități, acceptate de statul român, în ce privește funcționalitatea sistemului de justiție, conform Deciziei Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției (JO L 354, 14.12.2006, p. 56-57).

Proiectul este, de asemenea, inspirat de internaționalizarea generală manifestată în domeniul judiciar și în cel juridic și este o contribuție la întărirea legăturilor din cadrul „familiei judiciare și juridice” europene și mondiale.

Pregătirea Ghidului a debutat la începutul anului 2016, când a fost constituită echipa internațională de experți căreia i s-a încredințat sarcina elaborării unui astfel de Ghid: dl. Ion Copoeru, profesor de etică la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca (expert național coordonator); dl. Bert Maan, fost președinte al Tribunalului Zwolle-Lelystad și actualmente judecător la Curtea de Apel din Amsterdam, care a fost timp de mulți ani consultant al CoE pentru evaluarea reformei judiciare în mai multe țări membre; dl. Iver Huitfeldt, fost judecător la Curtea de Apel din Borgarting, Oslo (Norvegia) și dl. Tron Gundersen, judecător la Curtea Districtuală Moss (Norvegia).

Argument

În orice societate, autoritatea judecătorească, judecătorii și procurorii au competențe pe care nicio altă autoritate constituțională sau publică nu le are. În orice societate vor exista conflicte, care trebuie rezolvate într-o manieră echilibrată și rezonabilă.

Acest obiectiv poate fi realizat de profesioniști care prezintă încredere publică, de judecători și procurori, care au puterea și responsabilitatea de a rezolva aceste conflicte. Acest lucru funcționează numai atunci când aceste persoane sunt percepute și acționează ca magistrați independenți și imparțiali.

În al doilea rând, ca o consecință a faptului că instituțiile statului sunt guvernate de principiile statului de drept – ceea ce înseamnă că statul este supus propriilor sale reguli – conflictele dintre stat și individ pot fi rezolvate doar de către un judecător sau procuror care nu are de ce să se teamă de demitere sau consecințe negative din partea statului în cazul unei decizii în favoarea cetățeanului, și nu a statului.

Exercitarea unor astfel de competențe de către judecători sau procurori are un impact profund asupra celor care se prezintă în fața lor. Pentru ca publicul să aibă încredere în deciziile pe care le iau și pentru a nu fi acuzați de parțialitate sau de influențe necorespunzătoare în luarea de decizii, judecătorii și procurorii au datoria să se ghideze după busola morală și etică.

Necesitatea de a reglementa conduita judiciară într-un mod care nu permite judecătorilor sau procurorilor să abuzeze de competențele lor, punând astfel în pericol statul de drept, decurge din natura acestor competențe. Acest lucru este esențial, din moment ce dreptul la un proces echitabil, consacrat prin Declarația Universală a Drepturilor Omului și Convenția Europeană a Drepturilor Omului, poate fi împiedicat de constatarea de abateri judiciare în sarcina judecătorilor sau procurorilor.

În accepțiunea sa modernă, termenul de „etică” denotă atitudinea, caracterul sau valorile fundamentale specifice unor anumite persoane, popoare, corporații, profesii, culturi sau mișcări sociale, și care privesc, de obicei, practica profesională și de afaceri. În acest ghid, etica se referă la etica profesională a judecătorilor și procurorilor care funcționează în sistemul judiciar. Etica magistraților este într-o oarecare măsură diferită de etica avocaților, după cum și provocările etice ale acestor două profesii sunt diferite, chiar dacă au un nucleu comun. Etica profesională a medicilor, de exemplu, este fundamental diferită.

În accepțiunea sa modernă, termenul de „morală” se referă la normele de conduită și de conviețuire firească general acceptate într-o anumită societate, adică la principiile comune care stabilesc standardele de comportament bun sau rău, corectitudine, onestitate etc., valabile pentru orice ființă umană, indiferent de profesie. Oamenii pot acorda prioritate unor valori diferite în interiorul ierarhiei morale personale. În sens uzual, morala se referă la principiile adoptate de către individ cu privire la ceea ce este bine sau rău și care privesc, de obicei, comportamentul individual. Atunci când morala personală este incompatibilă cu etica sistemului judiciar, aceasta din urmă trebuie să prevaleze.

Etica profesiilor judiciare nu reprezintă ceva nou, ci a existat mai ales ca drept cutumiar, fiind dezvoltată pe parcursul unei lungi perioade de timp. Aceste norme cutumiare au fost adunate, transpuse în scris și publicate doar în ultimii 20 – 30 de ani. Această mișcare a luat avânt datorită intensificării cooperării internaționale în special în cadrul Organizației Națiunilor Unite (ONU), precum și în Europa, în cadrul Consiliului Europei (CoE). Este corect să spunem că mai întâi a apărut mișcarea la nivel internațional care a dus la elaborarea instrumentelor internaționale; cele mai multe coduri etice naționale au fost elaborate pe la începutul secolului. Având în vedere bazele sale internaționale, ghidul de față conține destul de multe trimiteri la instrumente și surse de drept internațional, cu toate că o mare parte dintre acestea nu sunt disponibile în limba română.

Ghidul de față analizează articolele Codului deontologic în vigoare în sistemul judiciar românesc, cu toate că nu toate articolele au un grad de generalitate care să confere valoare adăugată comentariilor dedicate fiecărui articol în parte. Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor din România („Codul”) trebuie văzut, citit și înțeles ca făcând trimitere la Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor (Legea nr. 303/2004 din 28 iunie 2004) („LSJP”). Astfel de trimiteri sunt frecvente în comentariile de mai jos.

Prevederile referitoare la conduita etică a magistraților, atât la nivel național, cât și internațional, sunt generale și au o sferă largă de aplicare, deoarece acestea derivă din principiile statului de drept (legate de dreptul la un proces echitabil), principiile etice (urmărirea binelui) și principiile administrării justiției într-o societate democratică (responsabilitatea). Ca orice formulare a normelor juridice, aceste prevederi au nevoie de interpretare. Atunci când le interpretează, magistrații trebuie să țină cont de sursele și de obiectivele acestora.

Sistemul judiciar din România face parte dintre sistemele judiciare în care atât judecătorii, cât și procurorii sunt magistrați și formează corpul judiciar.

Astfel, Codul deontologic este comun pentru ambele profesii. Prin urmare, ghidul este, de asemenea, comun. Provocările etice ale acestor două profesii vor diferi într-o oarecare măsură, acest lucru reflectându-se în ghid. Cu toate acestea, este util – și recomandat – ca ambele profesii să utilizeze ghidul în ansamblul său.

În plus, alți angajați ai sistemului judiciar ar trebui să urmeze exemplul magistraților și să utilizeze prezentul ghid. Lucrând în „universul justiției”, ei s-au angajat să îi susțină pe judecători și pe procurori în îndeplinirea cerințelor de ordin etic. Acest lucru este valabil mai ales pentru grefieri și celelalte categorii de personal auxiliar.

Dilemele etice variază considerabil, admitând mai multe soluții „corecte”. Nu există deci un set unic de norme care să poată fi consultat pentru a afla ce este de făcut și niciun set de soluții care să fie în mod necesar urmate. Prin urmare, ghidul de față nu oferă un răspuns la toate dilemele etice cu care s-ar putea confrunta un magistrat, dar ar putea fi un instrument util care indică modalitatea de abordare și direcția în care trebuie acționat.

Având în vedere devotamentul magistraților față de profesie, este de așteptat ca aceștia să studieze surse etice din proprie inițiativă. Țineți cont de faptul că multor materiale de pe internet le lipsește data publicării și este posibil să fie depășite. În plus, instrumentele internaționale care se găsesc pe internet pot fi de fapt versiuni anterioare, ușor diferite față de ceea ce este valabil în prezent.

Etica și deontologia fac parte din cultura sistemului judiciar. Cultura este creată de oameni și se dezvoltă de-a lungul anilor; cultura se poate manifesta și în ceea ce observă cetățeanul atunci când se află în contact cu orice organism judiciar. Cu alte cuvinte, magistratul trebuie să învețe să observe și să înțeleagă:

- **ce așteptări au oamenii;**
- **ce văd oamenii de fapt;**
- **ce experiențe au oamenii;**
- **care sunt consecințele.**

Judecătorii și procurorii sunt independenți și imparțiali deoarece ei înșiși își doresc să fie independenți și imparțiali, iar societatea, la rândul ei, dorește și se așteaptă, în esență, la același lucru, ceea ce face necesar ca magistratul să acționeze etic în mod conștient.

Autoritățile administrative ale instanțelor și parchetelor trebuie, pe cât posibil, să sprijine independența și imparțialitatea magistraților. În termeni vizibili, este vorba, spre exemplu, de aspecte ce țin de incinta instanțelor judecătorești și ale sediilor parchetelor, și de practicile administrative ale acestora. Promovarea unei conduite etice care să

poată să fie văzută, poate și trebuie să aibă în vedere măsurile și condițiile necesare pentru a sprijini fiecare magistrat în dorința lui de a acționa în mod imparțial și independent.

Astfel, în cadrul obligației pe care autoritățile din domeniul judiciar trebuie să și le asume, anume de a pune la dispoziția judecătorilor și procurorilor resursele financiare, timpul și alte mijloace necesare pentru desfășurarea de activități de formare profesională, a apărut ideea unui sistem integrat de formare profesională, inclusiv în ceea ce privește integritatea și etica profesională a judecătorilor și procurorilor.

Pornind de la recomandarea potrivit căreia „judecătorii ar trebui să poată solicita sfaturi în materie de etică unui organism din cadrul sistemului judiciar” (Recomandarea CM/Rec (2010)12a Comitetului Miniștrilor către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile, Capitolul VIII), a fost propusă instituția consilierului de etică. Acesta poate avea un rol semnificativ în ce privește satisfacerea cerinței ca „judecătorii (...) să se ghideze în activitatea lor de principii etice de conduită profesională”, care să includă „(...) nu numai îndatoriri care pot fi sancționate prin măsuri disciplinare, ci și îndrumări date judecătorilor cu privire la modul lor de a se comporta”. (Ibidem). Această nouă instituție trebuie să aibă un rol consultativ și de consiliere și să contribuie astfel la a asigura judecătorilor un cadru instituțional compatibil cu valorile lor profesionale: independența, imparțialitatea și integritatea.

Asumându-și existența unei conștiințe etice (precum și o permanentă dezvoltare a acesteia), fiecare magistrat care se confruntă cu o situație dilematică, trebuie să aibă în vedere următoarele două seturi de întrebări:

- **Este la mijloc o problemă de natură etică? Care este mai exact această problemă, cum poate fi ea formulată precis?**
- **Cum trebuie abordată această problemă? Care sunt instrumentele juridice naționale și/sau internaționale sau alte surse de drept relevante care m-ar putea ajuta în a rezolva această problemă?**

Analiza fiecărui articol al Codului este structurată în ghidul de față în două subsecțiuni care corespund celor două tipuri de întrebări amintite: „Cum se interpretează” și „Cum se aplică” articolul respectiv. Atunci când este posibil, a doua subsecțiune conține exemple privind probleme de interes din punct de vedere etic, precum și unele îndrumări pentru rezolvarea lor. Bazele pentru evaluarea problemelor etice sunt reprezentate de valorile profesiei, așa cum sunt ele internalizate de către magistrat. De asemenea, în câteva cazuri, sunt utilizate exemple din alte țări europene pentru a ilustra anumite provocări etice și căile posibile de abordare a acestora. Bibliografia recomandată, precum și câteva idei de bază pe care le ghidul de față le promovează, pot fi, de asemenea, găsite în anexa de la sfârșitul ghidului.

Ca și în cazul interpretării și aplicării legii, magistratul are datoria morală de a se informa, dar în cele din urmă, fiți conștienți de faptul că responsabilitatea de a acționa în mod etic revine fiecăruia dintre voi!

Capitolul I

Dispoziții generale

Articolul 1 - *Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor stabilește standardele de conduită a acestora, conforme cu onoarea și demnitatea profesiei.*

Articolul 2 - (1) *Respectarea normelor cuprinse în prezentul cod deontologic constituie un criteriu pentru evaluarea eficienței calității activității și integrității judecătorilor și procurorilor.*

- (2) *Evaluarea se face de către organele competente, potrivit legii.*

Cum se interpretează

În majoritatea țărilor, magistrații se bucură în general de un respect deosebit, bazat pe simpla deținere a funcției de magistrat.

Cu toate acestea, respectul autentic trebuie să se bazeze nu pe funcția în sine, ci pe deciziile luate, pe conduita judecătorului și procurorului, și pe modul în care acesta conduce procesele și judecă dosarele.

Este în general recunoscut că magistrații, judecători sau procurori, trebuie să își exercite atribuțiile în conformitate cu standardele profesionale general acceptate în cadrul profesiei juridice. Acest lucru presupune respectarea unui cod de conduită.

Magistratul trebuie să acționeze, așadar, în conformitate cu un cod de conduită. Preceptele unui astfel de cod conțin, în mod normal, standarde minime pentru conduită, multe dintre ele fiind recunoscute pe plan internațional. Cu toate acestea, sistemul judiciar din fiecare țară poate conține reguli care derivă din cultura și tradițiile locale

Capitolul II

Independența sistemului judiciar

Considerații generale

Conform standardelor internaționale, independența sistemului judiciar este o condiție indispensabilă a statului de drept și o garanție fundamentală a unui proces echitabil. Prin urmare, judecătorul și procurorul va susține și va exemplifica independența sistemului judiciar atât din punct de vedere individual, cât și instituțional.

Independența judiciară nu este un privilegiu sau prerogativa unui judecător. Ea reprezintă responsabilitatea acordată fiecărui judecător pentru a-i permite să soluționeze litigiile în mod onest și imparțial, fără presiuni sau influențe externe și fără teama de intervenție din partea cuiva.

Pentru funcționarea adecvată a unei societăți guvernate de principiile statului de drept, deciziile privind începerea urmăririi penale sau netrimiterea în judecată a persoanelor suspectate de a fi comisi infracțiuni trebuie, pe cât posibil, să fie luate independent de orice influență politică. De aceea, este necesar ca procurorul să fie independent.

Independența judiciară se referă la independența necesară, atât la nivel individual, cât și instituțional, pentru luarea de decizii. Prin urmare, independența judiciară reprezintă atât o stare de spirit, cât și o serie de aranjamente instituționale și operaționale.

Conceptele de „independență” și „imparțialitate” sunt strâns legate. „Imparțialitatea” se referă la o stare de spirit sau la o atitudine. Aceasta denotă absența părtinirii. „Independența” reflectă valoarea constituțională tradițională a independenței. Aceasta definește relația justiției cu alte puteri sau instituții ale statului, de exemplu, cu ramura executivă a guvernului.

Există anumite condiții care trebuie îndeplinite pentru ca sistemului judiciar să poată fi independent:

- siguranța legată de perioada numirii în funcție (mandatul);
- siguranța financiară (salariul);
- siguranța instituțională.

LSJP conține, de asemenea, dispoziții privind independența judecătorilor, cum ar fi articolul 2 alineatul (3): *"Judecătorii sunt independenți, se supun numai legii și trebuie să fie imparțiali."*

Există o obligație, care revine inclusiv instituțiilor, de a respecta această independență, prevăzută la articolul 2 alineatul (4) din LSJP: *"Orice persoană, organizație, autoritate sau instituție este datoare să respecte independența judecătorilor."*

și la articolul 75 alineatul (1) din LSJP : *"Consiliul Superior al Magistraturii are dreptul și obligația de a apăra judecătorii și procurorii împotriva oricărui act care le-ar putea afecta independența sau imparțialitatea ori ar crea suspiciuni cu privire la acestea."*

Atunci când activitatea și independența unui judecător (sau procuror) este afectată, el sau ea se poate adresa CSM (conform art. 75 alin. (2) din LSJP), care, conform art. 75 alin. (1) din LSJP, are obligația de a sprijini judecătorul. O prevedere similară poate fi găsită la art. 3 alin. (3) din Cod și în Legea nr. 317/2004:

Art. 30 (1) "Consiliul Superior al Magistraturii are dreptul și obligația de a se sesiza și din oficiu pentru a apăra judecătorii și procurorii împotriva oricărui act care le-ar putea afecta independența sau imparțialitatea ori ar crea suspiciuni cu privire la acestea. De asemenea, Consiliul Superior al Magistraturii apără reputația profesională a judecătorilor și procurorilor.

*(2) Judecătorul sau procurorul care consideră că independența, imparțialitatea sau reputația profesională îi este afectată în orice mod se poate adresa Consiliului Superior al Magistraturii, care, după caz, poate dispune verificarea aspectelor semnalate, publicarea rezultatelor acesteia, poate sesiza organul competent să decidă asupra măsurilor care se impun sau poate dispune orice altă măsură corespunzătoare, potrivit legii."*¹

---

¹Legea nr. 317 din 1 iulie 2004 (republicată, cu modificările și completările ulterioare) privind Consiliul Superior al Magistraturii.

Importanța independenței sistemului judiciar este subliniată în mai multe instrumente internaționale, precum și în legislația românească.

Principiile de Bază ale ONU cu privire la Independența Justiției stipulează că:

1. Independența justiției trebuie garantată de către stat și consacrată prin Constituție sau prin legile naționale. Este de datoria tuturor guvernelor și a celorlalte instituții să respecte independența justiției.

6. Principiul independenței justiției dă dreptul magistraților și îi obligă pe aceștia să se asigure că procedurile judiciare se desfășoară în mod echitabil și cu respectarea drepturilor părților.

În Carta europeană privind statutul judecătorilor, Articolul 1, Principii generale, se stipulează că:

1.1. Statutul judecătorilor urmărește să asigure competența, independența și imparțialitatea la care orice persoană se așteaptă în mod legitim din partea instanțelor de judecată și a fiecărui judecător căruia îi este încredințată apărarea drepturilor sale. Acesta exclude orice dispoziție sau procedură care ar putea periclita încrederea într-o astfel de competență, independență sau imparțialitate. Prezenta cartă este în continuare compusă din dispozițiile care pot, în cea mai mare măsură, garanta realizarea acestor obiective. Aceste dispoziții urmăresc ridicarea nivelului garanțiilor în diferite state europene. Ele nu pot justifica modificări ale statutelor naționale care să tind să reducă nivelul deja atins al garanțiilor în țările respective.

În termeni mai generali, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, art. 6 privind dreptul la un proces echitabil prevede că:

"Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. (...)"

În contextul legislativ românesc, articolul 3 din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor prevede la alineatul (1) că:

„Judecătorii și procurorii sunt obligați să apere independența justiției.”

De asemenea, articolul 1 din Legea nr. 303/2004 privind la statutul judecătorilor și procurorilor prevede la alineatul (2) că:

„Judecătorii sunt independenți, se supun numai legii și trebuie să fie imparțiali.”

și la alineatul (3) că:

„Orice persoană, organizație, autoritate sau instituție este datoare să respecte independența judecătorilor.”

În cazul eliberării din funcție a unui judecător sau procuror, aceasta va avea loc în conformitate cu art. 2 alin. și (2) sau art. 3 alin. (2) din LSJP. Judecătorii sunt, în principiu, inamovibili, iar procurorii se bucură de stabilitate. Dar, conform art. 100 al LSJP, aceștia pot fi mutați (transferați) temporar în cazul unei sancțiuni disciplinare.

Judecătorul sau procurorul trebuie să fie independent în raport cu societatea în general și cu părțile din orice litigiu asupra căruia acesta trebuie să se pronunțe. Izolarea completă față de societate nu este însă nici posibilă, nici benefică. Desigur, independența judecătorului și procurorului în raport cu societatea nu trebuie să fie ca o retragere la mănăstire.

Cu toate că judecătorul sau procurorul este supus mai multor interdicții privind viața personală decât altor persoane, ar fi nerezonabil să ne așteptăm ca acesta să se retragă complet din viața publică. Izolarea nejustificată a judecătorului sau procurorului față de comunitatea pe care o servește nu este nici în interesul magistratului, nici în interesul comunității.

Repartizarea cauzelor este un domeniu în care pot fi exercitate influențe necorespunzătoare asupra judecătorilor. Sistemele de repartizare aleatorii a cauzelor urmăresc excluderea oricăror suspiciuni referitoare la repartizarea sistematic necorespunzătoare sau la utilizarea abuzivă a sistemului ca atare. Este important de reținut și că, potrivit art. 99 din LSJP, încălcări grave sau repetate ale dispozițiilor privind repartizarea aleatorie a cauzelor constituie abateri disciplinare.

Articolul 3 - (1) *Judecătorii și procurorii sunt obligați să apere independența justiției.*

- (2) *Judecătorii și procurorii trebuie să-și exercite funcția cu obiectivitate și imparțialitate, având ca unic temei legea, fără a da curs presiunilor și influențelor de orice natură.*

- (3) *Judecătorii și procurorii se pot adresa Consiliului Superior al Magistraturii pentru orice faptă de natură să le afecteze independența, imparțialitatea sau reputația profesională.*

Cum se interpretează acest articol

Sensul general al art. 3 din Cod este că nimeni nu trebuie să dea instrucțiuni magistratului cu privire la modul de exercitare a atribuțiilor sale în interpretarea legii. Cele trei paragrafe ale prezentului articol precizează că:

(a) este de așteptat și chiar necesar ca magistratul să fie primul care apără independența sistemului judiciar;

(b) valorile profesionale fundamentale ale magistratului sunt obiectivitatea și imparțialitatea;

(c) magistratul poate/trebuie să activeze instrumentele instituționale specifice atunci când el/ea consideră că independența sa este pusă în pericol.

Trebuie evidențiată legătura strânsă dintre independența magistratului și îndatoririle sale profesionale care privesc interpretarea și aplicarea legii. Magistratul știe că interpretarea legii nu trebuie să fie arbitrară. De asemenea, este normal ca acesta să se consulte cu alți colegi cu privire la chestiuni generale când întâmpină dificultăți în interpretarea legii, dar magistratul consultat nu trebuie să dea sfaturi care să vizeze soluționarea unei anumite cauze. De exemplu, președintele instanței ori conducătorul parchetului sau un magistrat cu o vechime mai mare nu trebuie să dea instrucțiuni unui alt magistrat cu privire la soluționarea unei anumite cauze.

Faptul că un magistrat mai puțin experimentat solicită sfaturi din partea unui coleg cu mai multă experiență nu ar trebui, în mod normal, să constituie o problemă etică, atât timp cât sfatul este acordat într-o

manieră obiectivă, lăsând magistratul care a cerut sfatul să adopte în mod liber o soluție potrivit propriei convingeri și probelor de la dosar în cauza respectivă.

Este de la sine înțeles că nimeni nu poate da instrucțiuni unui judecător cu privire la modul în care trebuie soluționată o anumită cauză, excepție făcând instanțele ierarhic superioare. Această cerință include, de asemenea, libertatea judecătorului de a interpreta legea așa cum crede el de cuviință. Judecătorul trebuie să evite orice influență necorespunzătoare, adică orice influență exercitată din exterior. Desigur, părțile la un proces au dreptul de a argumenta în instanță pentru a influența soluționarea cauzei de către judecător. Aceasta este obligația lor. Dar judecătorul trebuie să ignore orice presiune sau influență exercitată în afara sălii de judecată. Mutatis mutandis, argumentele sunt aceleași în cazul exercitării activității într-o anumită cauză de către procuror.

În exercitarea atribuțiilor sale, magistratul trebuie să precizeze, atunci când este confruntat cu astfel de influențe sau presiuni necorespunzătoare, în mod explicit că exercitarea presiunilor este nepermisă și nu poate și nu vor influența soluțiile pe care le va da într-o anumită cauză. Și, atunci când se impune, să anunțe conducerile instanțelor sau parchetelor, ori organismele însărcinate cu protecția independenței exercitării funcției jurisdicționale.

Cu toate că articolul de mai sus presupune ideea unei protecții active, judecătorul sau procurorul nu este neapărat un luptător pentru libertate. Articolul impune doar cerința ca acesta să-și exercite atribuțiile în condiții de independență și ca influențele necorespunzătoare asupra judecătorilor și procurorilor să fie evitate în orice împrejurare. Prin urmare, magistratului îi revine obligația de a păstra o atitudine independentă în exercitarea atribuțiilor sale (acest lucru necesitând uneori curaj).

În practică pot fi întâlnite o serie de cazuri care au de-a face cu independența judecătorului sau procurorului. În cele ce urmează, vom analiza posibile cazuri urmărind cele două obiective principale ale acestui ghid, și anume acela de a ajuta judecătorii și procurorii în identificarea problemelor etice legate de activitatea lor profesională și, respectiv, acela de a sugera o serie de acțiuni care pot duce la rezolvarea lor.

Ca în fiecare subsecțiune dedicată punerii în aplicare a unui articol din Cod, vom începe cu ilustrarea unor probleme relevante din punct de vedere etic.

Magistratul trebuie să acorde atenție unor posibile situații în a căror înțelegere și / sau rezolvare art. 3 din Cod poate fi un instrument util:

- președintele instanței / conducătorul parchetului sau un coleg de instanță / un alt coleg procuror solicită magistratului pronunțarea unei anumite soluții într-o cauză care i-a fost repartizată;
- procurorul șef decide să retragă un anumit dosar de la procurorul căruia i-a fost repartizat, în absența unor cauze obiective sau a unor incidente procedurale care ar justifica o astfel de măsură;
- campanii de presă care pun în discuție măsurile dispuse / soluțiile pronunțate în anumite cauze / campanii de presă care denigrează judecătorul sau procurorul investit cu soluționarea unei anumite cauze;
- declarații ale unor politicieni cu privire la pregătirea profesională și/sau probitatea morală a unui judecător ori procuror investit cu soluționarea unei anumite cauze;
- amenințări și intimidări din partea părților/avocaților prin depunerea de plângeri penale sau de petiții la Inspectia Judiciară atunci când soluțiile date de judecător sau procuror nu sunt în conformitate cu dorințele acestora;

Magistratul care se confruntă cu aceste tipuri de situații, trebuie să își pună următoarele întrebări:

- Care sunt mai exact obligațiile magistratului pentru a asigura și a apăra independența sistemului judiciar?
- Ce ar trebui să facă magistratul mai concret atunci când este supus unor presiuni externe în desfășurarea activității sale profesionale?

Art. 3 alin. (1) prevede în mod clar că magistratul are obligația de a reacționa la orice acțiuni îndreptate împotriva independenței justiției, care are la bază independența magistratului în exercitarea atribuțiilor sale profesionale. Din moment ce articolul nu specifică aceste acțiuni, trebuie să se înțeleagă că **magistratul are obligația de a reacționa împotriva oricărei acțiuni pe care el/ea o percepe sau o apreciază ca fiind o încercare de a îi limita independența**. Prin urmare, magistratul trebuie să fie atent la *tot ceea ce se întâmplă în jurul lui* în legătură cu activitatea sa profesională.

Odată ce magistratul ajunge la concluzia că este supus unor presiuni externe, este extrem de important ca acesta să nu permită să îi fie afectată independența. Magistratul nu trebuie în nici un caz să fie pasiv, un simplu obiect al influențelor și presiunilor externe. Din contră, el/ea trebuie să se manifeste ca o persoană activă, pe deplin dezvoltată din punct de vedere moral.

Pe de o parte, magistratul nu trebuie să se lase influențat de alte persoane sau de circumstanțe. Magistratul trebuie să se bazeze pe formarea sa profesională și pe experiența sa pentru a ajunge la o soluție care să fie în conformitate cu propriile convingeri și cu legea. Magistratul trebuie să își analizeze sentimentele și să identifice situațiile în care judecata sa este influențată de către alte persoane sau de idei care contravin scopurilor justiției.

Magistratul trebuie să fie atent și să identifice corect propriile trăiri, sentimente, în special cele care l-ar putea împiedica să fie independent și imparțial, cum ar fi frica, mila, resentimentul, dorința de răzbunare etc. Acest lucru nu ar trebui să fie dificil, deoarece orice persoană este, în principiu, capabilă să facă acest lucru. Cu toate acestea, magistratul se poate confrunta cu situații de viață extrem de complexe și de dificile, în care amestecul de trăiri și sentimente face ca acestea să devină neclare. De aceea, este recomandat și, în anumite situații, chiar necesar ca magistratul să simplifice și să separe, pe cât posibil, aspectele profesionale ale vieții și cele personale. Cu toate acestea, un magistrat cu experiență nu va renunța în totalitate la viața sa privată. Există circumstanțe în care faptul că magistratul reușește să păstreze o anumită distanță față de aspectele vieții care ar putea interfera cu activitatea sa profesională se dovedește a fi benefic. Există și circumstanțe în care magistratul este capabil să găsească sprijin emoțional sau spiritual la oamenii din jurul lui/ei. Prin urmare, el/ea nu trebuie să își neglijeze viața socială.

Magistratul trebuie să se preocupe în mod constant de construirea unui eu articulat și solid, prin intermediul culturii, experienței și cunoașterii. Un magistrat cu experiență poate anticipa situațiile care ar putea să îi afecteze judecata, fiind, de fapt, necesar ca el/ea să facă acest lucru. În plus, magistratul se dezvoltă într-un anumit mediu (prieteni, familie și colaboratori), care îl susține în activitatea sa profesională, și trebuie să evite acele persoane sau situații care ar putea sau care tind, de fapt, să interfereze cu activitatea sa profesională.

Magistratul trebuie să extragă din experiențele sale de viață, inclusiv din greșeli, ceea ce este relevant pentru activitatea sa profesională și să vadă aceste experiențe ca o modalitate de a deveni un profesionist mai bun și un om mai bun.

Magistratul activează într-un mediu conceput astfel încât să existe suficientă încredere în autoritățile judiciare, iar magistratul să nu fie tras la răspundere pentru pronunțarea anumitor hotărâri. De aceea, procurorii sau inspectorii judiciari trebui să respingă plângerile care vizează hotărârile judecătorești sau soluțiile date de procurori, atunci când sunt neîntemeiate, fără a supune magistratul la proceduri (declarații, anchete etc.) care îi pot afecta capacitatea de a fi independent în exercitarea atribuțiilor sale.

Atunci când abordează imixtiunile în activitatea sa profesională, magistratul trebuie să recurgă la mijloace adecvate și proporționale. Totuși, acesta trebuie să fie conștient că orice încercare de a i se limita independența reprezintă o problemă serioasă, care îi poate afecta grav activitatea profesională. Magistratul nu trebuie să ezite **să ceară ajutor și sprijin din partea CSM**, ori de câte ori este necesar și atunci când gravitatea situației o impune, iar simpla respingere fermă a imixtiunii nu este îndeajuns.

În cazul în care, spre exemplu, un judecător are îndoieli dacă este corect din punct de vedere etic să accepte anumite cadouri sau ospitalitatea oferită de anumite persoane, acesta trebuie să ceară sfatul președintelui instanței.

Una dintre cele mai importante obligații care îi revin magistratului este aceea de a **contribui la păstrarea și consolidarea unui cadru instituțional favorabil pentru respectarea independenței sale**. De exemplu, președintele și colegiul de conducere al instanței nu pot influența procedura și nici soluționarea cauzelor aduse în fața instanței.

Articolul 4 - (1) *În îndeplinirea atribuțiilor de serviciu judecătoriesi și procurorii nu trebuie să fie influențați de doctrine politice.*

-(2) Judecătoriesi și procurorii nu pot milita pentru aderarea altor persoane la o formațiune politică, nu pot participa la colectarea fondurilor pentru formațiunile politice și nu pot permite folosirea prestigiului sau a imaginii lor în astfel de scopuri.

-(3) Judecătoriesi și procurorii nu pot să acorde nici un fel de sprijin unui candidat la o funcție publică cu caracter politic.

Cum se interpretează acest articol

Articolul 4 nu formulează un principiu general (moral sau juridic), ci impune o serie de interdicții care se aplică magistraților în „exercitarea atribuțiilor de serviciu”.

La prima vedere, articolul impune o interdicție totală și neechivocă a activităților cu caracter politic explicit activist. Prezentul articol nu urmărește să izoleze magistratul de schimbul de idei din societate, ci, în primul rând, să îl ajute să interpreteze legea în mod obiectiv și imparțial. Prin urmare, art. 4 alin. (1) trebuie interpretat ca făcând referire la ideile și doctrinele politice care ar putea afecta capacitatea magistratului de a-și îndeplini atribuțiile de serviciu în conformitate cu valorile profesiei și principiile statului de drept.

O altă justificare, menționată în mod expres, este utilizarea imaginii justiției în luptele și controversele politice. Într-adevăr, magistratul trebuie să țină întotdeauna cont de modul în care acțiunile sale sunt percepute de către publicul larg.

Dacă analizăm dimensiunea etică a acestui articol, concluzia care se impune este că magistratul trebuie să se abțină de la orice activități care ar putea afecta imaginea de imparțialitate și independență a justiției.

Magistratul trebuie să acorde atenție sporită situațiilor de tipul următor:

- întâlniri regulate (socializare) cu politicieni;
- legături de prietenie / relații apropiate cu politicieni;
- participarea la diverse evenimente (lansări de cărți din domeniul juridic / nunți / botezuri / petreceri) organizate de politicieni sau la care sunt prezenți politicieni;
- în cazul deținerii unor funcții administrative de orice natură (detașare la Ministerul Justiției, la alte ministere ori instituții altele decât sistemul judiciar), magistratul trebuie să fie întotdeauna conștient că independența sa poate fi afectată;

Exprimarea unor convingeri politice sau religioase de către magistrați poate afecta imaginea sistemului judiciar ca fiind independent și imparțial. Această limitare are în vedere și participarea la demonstrații publice care, prin asocierea judecătorului sau procurorului cu anumite vederi sau obiective politice, poate crea ulterior o percepție a acestuia ca având o atitudine părtinitoare, diminuând astfel autoritatea sa ca magistrat. Având în vedere că justiția este a treia putere în stat (pe lângă puterea legislativă și cea executivă), reprezentând puterea care asigură în situații concrete echilibrul corect între diverse interese, și ținând cont de principiul supremației legii (guvernul este supus propriilor sale reguli), este preferabil ca *magistrații să păstreze distanța față de politică* pentru a nu fi compromiși pe plan profesional. Acest lucru înseamnă, în primul rând, că magistratul trebuie să se asigure că are o stare de spirit care îi permite să fie independent și imparțial în îndeplinirea atribuțiilor de serviciu. În al doilea rând, magistratul trebuie țină cont de modul în care acțiunile sale pot fi interpretate de către publicul larg. Articolul 4 insistă, de fapt, asupra acestui aspect. Prin urmare, se recomandă cu tărie ca magistratul să evite participarea la mitinguri, sprijinirea campaniilor electorale, declarațiile publice sau orice altă acțiune de acest gen.

În plus, în cazul unei prietenii sau relații apropiate cu un politician, magistratul trebuie să se asigure că persoana în cauză nu se va folosi în niciun fel de această relație în scopuri politice.

Se poate întâmpla ca magistratul să primească invitații la petreceri, întâlniri, evenimente sociale sau sportive. În astfel de situații, magistratul trebuie să își pună următoarea întrebare: de ce sunt invitat? Sunt invitat pentru că dețin funcția de judecător / procuror sau pentru că cel care a lansat invitația este un prieten apropiat (din anii de școală, de exemplu)? Răspunsul la această întrebare determină atitudinea pe care trebuie să o adopte magistratul. Dar circumstanțele pot fi de așa natură încât să fie nevoie ca magistratul să păstreze o anumită distanță și să decidă să nu accepte invitații sau cadouri.

În general, orice persoană și, implicit, orice magistrat are propriile sale păreri cu privire la probleme sociale, politice sau etice. Având responsabilitatea de a judeca imparțial, magistratul trebuie să fie conștient de părerile sale personale și **să se distanțeze de acestea în administrarea actului de justiție.**

Articolul 5 - (1) Judecătorii și procurorii nu se pot servi de actele pe care le îndeplinesc în exercitarea atribuțiilor de serviciu pentru a-și exprima sau manifesta convingerile politice.

(2) Judecătorii și procurorii nu pot participa la reuniuni publice cu caracter politic.

Cum se interpretează acest articol

Interpretarea acestui articol este practic similară cu interpretarea articolului 4.

În comparație cu articolul anterior, prezentul articol pune accentul asupra relației magistratului cu politica, atât în exercitarea atribuțiilor de serviciu, cât și în sfera publică. Articolul impune o dublă interdicție: pe de o parte, magistratul nu își poate exprima convingerile politice în exercitarea atribuțiilor de serviciu, iar pe de altă parte, el/ea nu poate participa la reuniuni publice cu caracter politic.

Multe alte țări europene nu au astfel de prevederi cu privire la relația magistratului cu politica. Judecătorii din alte țări sunt liberi să fie membri ai partidelor politice și să participe la activități politice, cu toate că nu pot fi politicieni activi. Dar judecătorul trebuie totuși să manifeste atenție sporită în relație cu politica.

Există câteva cazuri de interes etic care necesită utilizarea acestui articol:

- utilizarea de către magistrați în exercitarea atribuțiilor de serviciu a semnelor electorale (pixuri, calendare etc.);
- utilizarea unor argumente/contraargumente de natură politică în motivarea hotărârilor judecătorești sau soluțiilor date de procurori; participarea magistraților la manifestări publice sau de natură socială (de exemplu, proteste de stradă) care se transformă în manifestări cu conotații politice;
- exprimarea unor convingeri politice de către magistrați folosind rețelele de socializare.

Aceleași recomandări practice care se aplică în cazul articolului 4 se aplică și aici.

Trebuie adăugat că judecătorii și procurorii au dreptul de a-și exprima opiniile cu privire la aspecte legate de condițiile de muncă, dar este preferabil ca o asociație a judecătorilor să ridice astfel de probleme fără a politiza în vreun fel dezbateră publică.

În mod normal, judecătorul poate face comentarii, chiar publice, cu privire la conducerea inadecvată a administrației instanțelor ori parchetelor sau alte probleme similare, fără a fi sancționat în mod neapărat pentru acest lucru. Din nou, acest drept trebuie folosit cu precauție și într-un mod proporțional cu importanța faptelor care sunt discutate sau dezvăluite.

Art. 5 alin. (2) formulează o interdicție importantă, fiind recomandat ca aceasta să fie respectată în practică de către magistrați indiferent de disputele teoretice la care ar putea da naștere.

În anumite situații, participarea la proteste sau demonstrații publice implică riscuri substanțiale de tipul celor deja luate în considerare, fiind în contradicție cu demnitatea funcției de magistrat.

Articolul 6 - (1) Judecătorii și procurorii pot participa la elaborarea de publicații, pot elabora articole, studii de specialitate, lucrări literare ori științifice și pot participa la emisiuni audiovizuale, cu excepția celor cu caracter politic ori a celor care ar putea afecta imaginea justiției.

(2) Judecătorii și procurorii pot fi membri ai unor comisii de examinare sau de întocmire a proiectelor de acte normative, a unor documente interne ori internaționale.

(3) Judecătorii și procurorii pot fi membri ai societăților civile sau academice, precum și ai oricăror persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial.

Cum se interpretează acest articol

Interpretarea prezentului articol este similară cu interpretarea celor două articole precedente.

Cum se aplică acest articol

În primul rând, magistratul trebuie să fie conștient de modul în care activitatea sa profesională poate fi afectată de anumite comportamente, cum ar fi:

- participarea la emisiuni de televiziune, ca, de exemplu, Master Chef, Dansez pentru tine, Vocea României etc.;
- publicarea unor lucrări literare în care apar diverse ideologii politice/lucrări religioase/lucrări literare cu un puternic conținut erotic;
- apartenența la organizații secrete, cum ar fi organizațiile masonice, Clubul Rotary etc.
- deținerea unor funcții administrative, în afara sistemului judiciar, în măsura în care este permisă de lege, poate fi totuși inoportună dacă afectează buna administrare a justiției și / sau încrederea în justiție.

Având în vedere complexitatea vieții sociale de azi și faptul că magistratul se poate confrunta cu situații neprevăzute, nu putem decât să indicăm o serie de situații mai mult sau mai puțin tipice. În general, aspectele problematice sunt legate de desfășurarea activităților remunerate, desfășurarea unor activităților de natură comercială sau desfășurarea unor activități suplimentare în afara orelor de serviciu.

a) Apartenența la organizații și cluburi

Judecătorul sau procurorul trebuie să fie conștient că modul în care publicul îl percepe se reflectă asupra reputației profesionale și a imaginii sistemului judiciar în ansamblul său. Prin urmare, magistratul trebuie să manifeste precauție în legătură cu apartenența la organizații și cluburi. În principiu, magistratul este liber să facă parte din organizații sau cluburi, cu condiția ca această apartenență să nu ridice îndoieli cu privire la independența și imparțialitatea sa. În trecut, au existat îndoieli cu privire la apartenența la Biserica Romano-Catolică, având în vedere că, spre exemplu, biserica se opune divorțului, dar opinia curentă este că judecătorii pot pronunța divorțuri indiferent de apartenența religioasă. O problemă mai complicată a apărut, de exemplu, în Italia în legătură cu apartenența la Loja Masonică P2 a unor politicieni implicați în cauze penale grave și a unor membri ai Curții Supreme. Un magistrat care face parte dintr-o organizație în care majoritatea membrilor sunt urmăriți penal pentru comiterea unor acte de corupție periclitează grav imaginea sistemului judiciar, diminuând încrederea în justiție.

Apartenența la cluburile de servicii de tip Lions sau Rotary este permisă atâta vreme cât magistratul nu o trece sub tăcere. Având în vedere că nu există o interdicție cu privire la o astfel de apartenență, s-ar putea crede că aceasta este neproblematică. Dar magistratul trebuie să fie extrem de atent, deoarece această apartenență poate să îi afecteze independența (și imparțialitatea).

Există anumite îndoieli în legătură cu apartenența la organizațiile masonice, deoarece este posibil ca jurământul masonic de ascultare să aibă prioritate față de principiul egalității în fața legii. Caracterul secret al acestor organizații și loialitatea din cadrul lor pot face ca această apartenență să fie incompatibilă cu independența judecătorului și atribuțiile sale specifice.

Înainte de a fi numiți în funcție, mulți judecători sau procurori au fost implicați activ în organizații locale, în special, dar nu exclusiv, în organizații educaționale, caritabile și religioase. În vreme ce continuarea unei astfel de implicări din partea judecătorului nu este neapărat inadecvată, conferind anumite beneficii de interes public, judecătorul

trebuie să aibă grijă să nu compromită independența justiției sau să pericliteze prestigiul și integritatea corpului judiciar. Implicarea în astfel de activități nu trebuie să fie împovărătoare sau să necesite mult timp în așa fel încât să interfereze cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, iar judecătorul sau procurorul nu trebuie să se implice activ în activitățile manageriale ale acestor organizații.

b) Publicarea articolelor juridice în periodicele de specialitate
Această activitate este permisă, cu toate că trebuie să se aibă în vedere ca punctele de vedere exprimate în articole să nu ducă la recuzarea judecătorului sau să afecteze autoritatea procurorului. Criteriul utilizat în asemenea cazuri este imaginea publică a magistratului.

c) Utilizarea conturilor de Twitter sau Facebook, a blogurilor sau video blogurilor

Magistratul trebuie să aibă o atitudine rezervată, având în vedere că niciodată nu se poate ști dacă și când o anumită postare va fi folosită pentru a contesta imparțialitatea sau independența magistratului.

d) Istoria personală a magistratului și desfășurarea activităților extrajudiciare (membru al consiliului de conducere al unui club de fotbal sau al unei fundații caritabile, membru al unui cor, expert al Consiliului Europei, formator la INM sau în cadrul unor organizații internaționale etc.).

În ceea ce privește transparența, publicul larg și părțile la un proces au dreptul de a cunoaște activitățile extrajudiciare ale magistraților. De aceea, este de dorit ca publicul să aibă acces la informații referitoare la desfășurarea oricăror activități extrajudiciare, așa cum este și practica din alte țări europene. Acest lucru poate fi realizat prin simpla înștiințare a președintelui instanței sau a CSM cu privire la astfel de activități. Magistratul trebuie să fie conștient că servirea unor interese private poate avea un impact negativ asupra activității judiciare.

De asemenea, membrii corpului judiciar trebuie să fie conștienți că prestarea unor activități extrajudiciare poate afecta exercitarea atribuțiilor de serviciu, imparțialitatea și independența corpului judiciar, precum și încrederea în justiție.

Concluzii

Articolul 3 din Cod precizează că este de așteptat și chiar necesar ca magistratul să fie primul care apără independența sistemului judiciar, stabilește standardele și valorile care îl ghidează pe magistrat în exercitarea atribuțiilor sale și indică mijloacele instituționale pe care magistratul poate / trebuie să le activeze atunci când independența sa este pusă în pericol.

La nivel practic, magistratul are obligația:

- de a activa mijloace subiective pentru a contracara influențele și presiunile necorespunzătoare;
- de a se asigura că activitatea sa profesională respectă valorile obiectivității și imparțialității;
- de a utiliza mijloacele instituționale necesare pentru a proteja independența sistemului judiciar.

Articolul 4 exprimă nevoia și cerința ca magistratul să adopte o atitudine rezervată în raport cu ideile sau organizațiile politice. În practică, magistratul poate și trebuie să analizeze critic motivele pentru care ar putea participa la activități politice, precum și modul în care acțiunile sale ar fi interpretate de către publicul larg.

Articolul 5 pune accentul asupra relației magistratului cu politica.

Aceleași recomandări practice care se aplică în cazul articolului 4 se aplică și aici.

Articolul 6 formulează alte libertăți și interdicții ce țin de rolul și de activitatea profesională a magistratului.

Magistratul trebuie să fie întotdeauna conștient de consecințele activităților sale extrajudiciare asupra îndeplinirii atribuțiilor sale de serviciu.

În concluzie, toate aceste articole impun ca magistratul să distingă clar între sfera profesională, pe de o parte, și sfera privată sau publică, pe de altă parte. Comportamentul magistratului trebuie să fie întotdeauna determinat de necesitatea de a asigura independența sistemului judiciar.

Capitolul III

Promovarea supremației legii

Considerații generale

Supremația legii este o piatră de temelie în orice sistem judiciar și constituie un comandament cu caracter imperativ în cadrul instrumentelor internaționale relevante. Are o importanță crucială în special în cauzele penale, dar nu numai.

Procurorul are atribuții care adesea afectează în mod fundamental viața altor oameni. Un aspect fundamental al conduitei etice este acela că procurorul nu trebuie să aibă nicio „implicare” personală în rezultatul cauzei. Procurorul nu trebuie să privească obținerea unei condamnări ca pe o victorie și, prin urmare, nu ar trebui să se ferească de promovarea unui act de acuzare și nici nu trebuie să respingă un dosar de teama unei „înfrângeri” ce ar lua forma unei achitări. Cetățeanul vizat are dreptul la un proces echitabil în cazul în care elementele de probă prezentate în urma unei evaluări echitabile sunt suficiente pentru stabilirea vinovăției. În plus, nu este corect ca procurorul să fie învinuit pentru o achitare. De fapt, într-o imagine de ansamblu, achitățile sunt o trăsătură distinctivă a supremației legii, care arată că prezumția de nevinovăție și dreptul acuzatului la un proces echitabil prevalează. Este de asemenea incorectă din punct de vedere etic cuantificarea succesului prin asprimea sentinței, adică prin numărul de ani de închisoare. Prezentarea (unei cauze) în fața instanței trebuie să se bazeze pe precedentul judiciar.

Acest lucru este subliniat în Orientările ONU privind Rolul Procurorilor, la capitolul „Rolul în procesul penal”:

12. Procurorii își vor îndeplini atribuțiile potrivit legii, de o manieră echitabilă, coerentă și promptă, respectând și protejând demnitatea umană și apărând drepturile omului, contribuind astfel la asigurarea unui proces echitabil și la buna funcționare a sistemului de justiție penală.

13. În îndeplinirea atribuțiilor profesionale, procurorii:

(a) Vor acționa imparțial și vor evita orice discriminare de natură politică,

socială, religioasă, rasială, culturală, de sex sau de oricare altă natură;
(b) Vor proteja interesul public, vor acționa cu obiectivitate, vor lua în considerare în mod adecvat poziția suspectului și a victimei și vor ține cont de toate circumstanțelor relevante, indiferent dacă acestea sunt în favoarea sau în defavoarea suspectului; (...)

14. Procurorii nu vor declanșa ori continua urmărirea penală sau vor depune toate eforturile necesare pentru a stopa procedurile penale atunci când o anchetă imparțială arată că acuzația nu a fost fondată.

Acest lucru înseamnă că atunci când procurorul, ținând seama de un principiu de bază al drepturilor omului, precum cel al prezumției de nevinovăție și de datoria de a fi obiectiv, consideră că dovezile nu sunt suficiente pentru o condamnare, cauza trebuie să primească o soluție de netrimitere în judecată. Causa nu trebuie însă să fie soluționată prin netrimitere în judecată de frica de a „pierde” în fața instanței și a „rezultatelor proaste”! De asemenea, în fața instanței prezentând probele în timpul procesului, procurorul trebuie să-și păstreze obiectivitatea și, în cazul în care, înainte de argumentele finale, consideră că probele nu sunt suficiente, trebuie să ceară achitarea. Dacă însă se hotărăște să mențină punerea sub acuzare, deși probele indică soluția achitării, vremea obiectivității a trecut.

De asemenea, judecătorul are și el, atât în cadrul proceselor penale cât și în cel al proceselor civile, atribuții care pot afecta în mod fundamental viața altor oameni. Judecătorul trebuie să participe la procese cu mintea deschisă, fără nicio prejudecată, să asculte părțile și să decidă în consecință, având totodată convingerea că achităriile sunt parte integrantă a sistemului de justiție penală și trebuie considerate o confirmare a faptului că sistemul funcționează și că prezumția de nevinovăție prevalează. Judecătorul nu trebuie să pronunțe condamnări pe baza temerii de suspiciuni de corupție.

Acestea sunt principii generale care se găsesc și în LSJP, art. 1:

„Magistratura este activitatea judiciară desfășurată de judecători în scopul îndeplinirii justiției și de procurori în scopul apărării intereselor generale ale societății, a ordinii de drept, precum și a drepturilor și libertăților cetățenilor..”

Pe lângă menționarea datoriei constituționale a procurorilor și judecătorilor de a-și îndeplini importante atribuții ce le revin astfel încât să contribuie la bunăstarea societății și să mențină un echilibru între drepturile și obligațiile

părților, inclusiv dacă este implicat statul și instituțiile publice, acest articol indică, de asemenea, modul în care judecătorul/procurorul trebuie să se manifeste el însuși ca o persoană respectuoasă ce funcționează cu autoritate profesională în timpul exercitării importantei sale funcții. El este conștient de necesitatea ca publicul larg să respecte atât importanta instituție a judecătorului cât și persoanele care îndeplinesc aceste funcții.

O parte din acest capitol se ocupă cu imparțialitatea, nu doar atunci când se referă la legături cu părțile, dar și când discută conduita judecătorului/procurorului pe parcursul contactelor sale cu cei pe care îi întâlnește în context profesional: părți, acuzați, martori, experți, interpreți și alții. În acest sens, este important să se definească rolul judecătorului sau procurorului, în calitatea acestora de instituție care se află în serviciul societății, prin examinarea și soluționarea conflictelor existente în societate. Judecătorul și, într-o anumită măsură, procurorul, se proiectează pe sine (adică oferă o „imagine” a sa) în fața societății drept o persoană aflată la o oarecare distanță, însă cu adevărat interesată și capabilă să poarte discuții cu persoanele implicate în așa fel încât acestea să se simtă luate serios și respectate.

Articolul 7 - *Judecătorii și procurorii au îndatorirea să promoveze supremația legii, statul de drept și să apere drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor.*

Cum se interpretează acest articol

Articolul subliniază ideea că supremația legii (ordinea de drept) are drept scop final protejarea și asigurarea drepturilor și libertăților fiecărui cetățean.

Cum se aplică acest articol

Pe de o parte, dispozițiile acestui articol fac referire la viața profesională curentă, de zi cu zi a magistratului. Prin urmare, nu pot exista ilustrații speciale. Pe de altă parte, acest articol ne face să reflectăm la situațiile în care magistrații, mai ales judecătorii, trebuie să se pronunțe împotriva statului.

Articolul 8 - Judecătorii și procurorii sunt obligați să respecte egalitatea cetățenilor în fața legii, asigurându-le un tratament juridic nediscriminatoriu, să respecte și să apere demnitatea, integritatea fizică și morală a tuturor persoanelor care participă, în orice calitate, la procedurile judiciare.

Cum se interpretează acest articol

Principiile de la Bangalore subliniază garantarea tratamentului egal al tuturor în fața instanțelor ca fiind esențială pentru exercitarea adecvată a funcției de către magistrat.

Judecătorul și procurorul trebuie să fie familiarizat cu instrumentele internaționale și regionale care interzic discriminarea orientată împotriva grupurilor vulnerabile din comunitate.

Art. 14 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice garantează că:

„Toți oamenii sunt egali în fața curților de justiție.”

Articolul 8 al Codului înseamnă că fiecărei persoane trebuie să i se recunoască dreptul la un proces echitabil, fără nicio diferență în funcție de rasă, culoare, sex, limbă, religie sau opinie politică.

Tratamentul echitabil și egal sunt considerate atribute esențiale ale justiției. Judecătorul și, într-o anumită măsură, procurorul, trebuie să aibă în timpul ședințelor o atitudine caracterizată prin neutralitate și imparțialitate. Aceasta include solicitarea participanților la ședințe de a se exprima într-o manieră respectuoasă față de oricine, prezent sau nu. Se poate întâmpla ca, în urma creșterii tensiunilor sau a emoțiilor, unii participanți să se comporte astfel încât alte persoane dintre cele prezente să nu se simtă libere să se exprime și să argumenteze după cum doresc. Acest lucru implică, în această situație, o negare a dreptului la un proces echitabil. În circumstanțe excepționale, acesta este un motiv pentru a permite excluderea temporară sau permanentă a unei persoane din ședință sau pentru a continua ședința în așa fel încât fiecare dintre participanți se poate exprima în fața instanței în absența celuilalt și vice-versa. Asta înseamnă că, după ce este readmis în ședință, participantul absent este informat cu privire la evenimentele petrecute și declarațiile date în timpul absenței sale.

Mai mult decât atât, atitudinea magistraților, adică modul în care trebuie să se comporte un bun judecător sau procuror, trebuie definită ca: interesat, bine pregătit, bine educat, atent să pună întrebări „deschise”, politicoș, răbdător și prietenos. Judecătorul conduce ședința ca și cum ar fi o întâlnire de afaceri, încercând să reducă impactul emoțional invitând participanții să adopte o atitudine caracteristică unei întâlniri de afaceri și să nu fie copleșiți de emoții.

Egalitatea de tratament este esențială nu doar atunci când este vorba de grupuri minoritare, ci și în alte aspecte. În cazul în care una dintre părți are cuvântul timp de 20 de minute, judecătorul nu poate opri celelalte părți după ce au vorbit 3 minute, spunând că nu le-a mai rămas suficient timp.

În ceea ce privește timpul: judecătorul nu ar trebui să arate că se grăbește. Dacă însă se grăbește, va spune părților că pe ordinea de zi se mai află încă multe alte cauze, își va exprima convingerea că acest caz necesită mai mult timp și atenție decât i se pot acorda în prezent și va pune în discuție continuarea ședinței la o dată ulterioară.

Respectarea intereselor justițiabililor include următoarele aspecte:

- atunci când se stabilește orarul ședințelor de judecată, procurorul și judecătorul evaluează timpul mediu necesar fiecărui caz în parte și stabilesc orarul în mod corespunzător;
- magistratul poate și trebuie să-și ajusteze comportamentul în instanța de judecată, astfel încât chiar și partea care pierde să poată spune după ședință: chiar dacă am pierdut și chiar dacă nu sunt de acord cu modul în care au fost evaluate probele și a fost aplicată legea, judecătorul mi-a permis măcar să-mi prezint cazul într-un mod echitabil.

Cum se aplică acest articol

Începem cu o serie de exemple ce au relevanță etică pentru magistrați cu aceștia se pot întâlni în activitatea profesională:

- situații în care unul dintre participanții la proces face remarci discriminatorii, cum ar fi „țigan”, „homosexual”, „sărac”, etc.

În situația în care, fie în timpul înfățișării în instanță fie în acte de la dosar sunt făcute remarci discriminatorii, care exprimă dispreț la adresa minorităților de orice natură sau a oricărui alt grup social, judecătorul și procurorul trebuie să intervină pentru a apăra demnitatea oricărei persoane în instanța de judecată sau în cursul anchetei.

Judecătorul trebuie să-și îndeplinească îndatoririle profesionale dând dovadă de atenție adecvată pentru toate persoanele, părțile în proces, martorii, avocații, personalul instanței de judecată și colegii săi magistrați, fără diferențiere pe baza oricăror motive irelevante.

Acest lucru înseamnă că oamenii trebuie să fie tratați cu demnitate. Judecătorul este cel care stabilește tonul și atmosfera din sala de judecată și creează mediul propice desfășurării unui proces echitabil. În consecință, tratamentul inegal este de neacceptat. Acest lucru înseamnă că oamenii trebuie să fie tratați politico, prietenos, cu demnitate și respect și că judecătorul/procurorul este îndreptățit să ridice vocea ei și să se exprime cu asprime doar în cazul în care comportamentul martorului/inculpatului/părții îi dă un motiv să o facă, dar în limite rezonabile și în ideea prezervării cursului firesc al procesului. Remarcile sarcastice și cele peiorative sunt, însă, interzise; umorul nu este absolut interzis, dar nu trebuie niciodată să se ajungă la exagerări și, în orice caz, nu în legătură cu situația sau părților, participanților din proces.

De asemenea, judecătorul trebuie să prevină situațiile în care avocații adoptă un comportament rasist, sexist sau inadecvat în orice alt fel.

- situații în care judecătorul a țipat la reclamant

În general, este de așteptat ca judecătorii să rămână politicoși pe parcursul ședințelor din instanță, însă este de asemenea de așteptat ca judecătorii să mențină un control ferm al ședințelor și să acționeze cu fermitate și autoritate atunci când este necesar. Judecătorul trebuie să încerce să fie politico, răbdător, tolerant și punctual și trebuie să respecte demnitatea tuturor. Judecătorul trebuie să se asigure că nimeni nu este supus în instanță unei manifestări de tip părtinire sau prejudecată pentru vreunul dintre motivele menționate în principiul de la Bangalore intitulat „egalitatea”, care includ, dar nu se limitează la „rasă, culoare, sex, religie, origine națională, castă, handicap, vârstă, stare civilă, orientare sexuală, statut economic și social sau alte asemenea cauze”.

Concluzii

Articolul 7 din Cod subliniază ideea că supremația legii are scopul final de a apăra drepturile și libertatea fiecărui cetățean.

Articolul 8 prevede că obligația judecătorului este de a proteja egalitatea cetățenilor în fața instanței de judecată și de a asigura un tratament juridic nediscriminatoriu.

Acest capitol subliniază ideea că supremația legii are ca scop final apărarea și garantarea drepturilor și libertății fiecărui cetățean, pe care le corelează cu obligația magistratului de a proteja egalitatea cetățenilor în fața legii și de a asigura un tratament juridic nediscriminatoriu.

Magistratul poate și trebuie să-și ajusteze comportamentul din instanță în scopul de a asigura un tratament nediscriminatoriu în instanța de judecată.

Capitolul IV

Imparțialitatea judecătorilor și a procurorilor

Considerații generale

Potrivit standardelor internaționale, imparțialitatea magistraților este esențială pentru îndeplinirea corespunzătoare a funcției. Acesta se aplică nu numai la hotărârea judecătorească sau actul procurorului ca atare, ci și la procesul prin care se ajunge la ea.

După cum s-a mai spus, independența și imparțialitatea sunt valori strâns legate, însă separate și distincte. Independența este premisa necesară a imparțialității și o cerință prealabilă a acesteia.

Mulți autori susțin că imparțialitatea reprezintă calitatea fundamentală care i se cere unui judecător sau procuror și atributul de bază al sistemului judiciar. Prin urmare, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, magistratul trebuie să aibă în vedere faptul că o obligație primordială a unui sistem judiciar este aceea de a servi publicul și de a realiza la timp actul de justiție. Magistratul trebuie să-și asume responsabilitatea pentru cauza pe care o judecă, adică să nu găsească scuze pentru a evita luarea unei hotărâri, să nu ia o decizie interlocutorie ambiguă sau o hotărâre finală care să faciliteze apelarea la o cale de atac pentru a evita responsabilitatea ș.a.m.d. Mutatis mutandis, și în cazul soluțiilor date de procuror.

Percepția potrivit căreia un magistrat nu este imparțial poate apărea în mai multe feluri. De exemplu, datorită unui aparent conflict de interese, comportamentului judecătorului la tribună, ori a procurorului la birou, în cadrul anchetei, sau legăturilor și activităților acestuia în afara instanței de judecată sau parchetului.

Așadar, judecătorul și procurorul trebuie să-și îndeplinească atribuțiile fără a da dovadă de favoritism, părtinire sau prejudecăți. Atunci când judecătorul sau procurorul creează impresia că sunt parțiali, încrederea publicului în justiție se diminuează, este redusă. „Părtinirea” sau „prejudecata” este definită ca o tendință, înclinația sau predispoziția de a favoriza o anumită poziție, parte sau rezultat. Este vorba de o predispoziție pentru a soluționa o problemă sau o cauză într-un fel anume, care nu lasă calea judiciară complet deschisă către examinare și deliberări.

În cazul în care judecătorul tinde să dea ascultare mai mult procurorilor decât avocaților, acesta ar putea fi un semn că el sau ea nu este imparțial(ă). Dar lucrurile nu stau neapărat așa. Un judecător nu este descalificat de propriile valori, păreri filosofice și convingeri referitoare la lege sau la anumite probleme sociale. Simpla existență a unei păreri personale este diferită de părtinire.

Imparțialitatea este, de asemenea, tratată în LSJP, la art. 73, 75 alin. (1) și este legată și de capitolul II din LSJP privind incompatibilitățile (de exemplu art. 5, 8 și 9). Acele dispoziții sunt menite să asigure imparțialitatea judecătorului. Codul are, de asemenea, o altă prevedere referitoare la imparțialitate la art. 20.

Prevederile codului referitoare la imparțialitate trebuie, prin urmare, citite coroborat cu prevederile referitoare la incompatibilități, a se vedea LSJP, capitolul II.

Pe plan internațional, una dintre cele mai grave amenințări la adresa imparțialității este considerată a veni din partea colegilor magistraților.

Avizul nr. 1 (2001) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) prevede:

64. Ideea fundamentală este aceea că judecătorul, în exercitarea atribuțiilor sale, nu este angajatul nimănui; acesta este deținătorul unei funcții de stat. El este astfel în slujba legii și este răspunzător numai în fața acesteia. Faptul că judecătorul care soluționează o cauză nu acționează conform unor dispoziții sau instrucțiuni venite de la o altă persoană, din afara sau din interiorul sistemului judecătoresc, este unul care nu trebuie demonstrat. Opinia Comisiei de la Veneția, exprimată în Raportul CDL-AD (2010)004, prevede că:

„(...) subordonarea judecătorilor față de președinții de instanțe sau față de instanțele superioare în procesul de soluționare a cauzelor ar constitui o încălcare evidentă a principiului independenței.

„Recomandarea CM/Rec (2010)12 a Comitetului Miniștrilor către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile” prevede că:

22. Principiul independenței judiciare afirmă independența fiecărui judecător în parte în exercitarea atribuțiilor judiciare. Judecătorii trebuie să ia decizii în mod independent și imparțial și să poată acționa fără niciun fel de restricții, fără a fi supuși unor influențe nepotrivite,

presiuni, amenințări sau ingerințe, directe sau indirecte, din partea oricărei autorități, inclusiv a unei autorități judiciare. Organizarea ierarhică a judecătorilor nu trebuie să submineze independența individuală a acestora.

23. Instanțele superioare nu trebuie să dea judecătorilor instrucțiuni cu privire la modul în care aceștia trebuie să decidă în cazuri individuale, cu excepția cazului când li se adresează în cadrul unor proceduri preliminare sau atunci când decid în căile de atac, potrivit legii.

Articolul 9 - (1) *Judecătorii și procurorii trebuie să fie imparțiali în îndeplinirea atribuțiilor profesionale, fiind obligați să decidă în mod obiectiv, liberi de orice influențe.*

(2) *Judecătorii și procurorii trebuie să se abțină de la orice comportament, act sau manifestare de natură să altereze încrederea în imparțialitatea lor.*

Cum se interpretează acest articol

Datorită istoriei sale personale, fiecare magistrat are idei și experiențe care l-ar putea influența. Însă așteptările sunt ca magistrații să fie conștienți de eventualele lor prejudecăți și să fie în măsură să le ignore în timpul audierilor și luării deciziilor.

Cum se aplică acest articol

O serie de exemple ne vor ajuta să clarificăm acest subiect, care este de cea mai mare importanță, atât pentru magistrat cât și pentru sistemul judiciar. Cu toate acestea, ele nu pot acoperi întreaga complexitate a activității unui magistrat și toate provocările cu care ea sau el se va întâlni în viața profesională.

Referitor la aliniatul (1):

Judecătorii și procurorii trebuie să fie în permanență conștienți de întrebările referitoare la ce fel de influență ar putea să le afecteze imparțialitatea, dacă și în ce măsură sunt prezente presiuni de natură internă și ce anume ar trebui să facă pentru a-și menține echilibrul interior, pentru a putea ajunge la o decizie obiectivă.

Referitor la aliniatul (2):

Se referă la comportamentul de dorit în instanța de judecată sau în activitatea pe care o exercită procurorul, pentru a nu i se putea pune la îndoială imparțialitatea:

- Participarea sau nu la reuniuni sociale (petreceri/activități sportive, vacanțe, etc.) împreună cu avocați în general și, în particular, împreună cu avocați implicați în cazurile pe care magistratul trebuie să le rezolve;

- Posibila participare la diverse evenimente (petreceri/nunții/botezuri), la care pot lua parte persoane care sunt părți în cauze din volumul de lucru al magistraților. Acestea pot include lansarea unei cărți pe probleme juridice de către un fost profesor care este acum avocat într-un caz în care magistratul urmează să se pronunțe;

- Fără cadouri de la avocați/practicieni în insolvență/executori judecătorești/notari și/sau părți;

- În cazul îndeplinirii unor funcții altele decât cele judiciare (într-o organizație de caritate, club sportiv sau ceva asemănător), judecătorul sau procurorul nu va examina cauza, dacă implicarea sa este de așa natură încât imparțialitatea i-ar putea fi pusă în discuție. Același lucru se aplică pentru funcțiile asemănătoare avute în ultimii trei ani.

Din motive asemănătoare, motivările soluțiilor sunt importante pentru magistrat, întrucât dezvăluie modul în care acesta ia decizii, independent de propriile sentimente, tăriri sau de istoria sa personală.

Există totuși experiențe, personale sau provenite din mediul său apropiat, care pot împiedica examinarea și soluționarea unei cauze. Judecătorul care este victima unei tâlhării serioase în propria casă trebuie să nu judece o astfel de cauză pentru o vreme. Același lucru este valabil, de exemplu, pentru un procuror a cărui nepoată a fost violată sau agresată sexual. Alte exemple: prejudecăți (etnie, sex, orientare sexuală, religie etc.), considerente ideologice (politice, religioase, etc.), experiența de viață, prieteni, hobby-uri, compasiune, empatie exagerată, resentimente, frică, neîncredere, lipsa de formare, judecata bazată pe aparențe, etc.

Alt exemplu: dacă unei judecătore care este mamă a unui copil cu handicap, rezultat al unei culpe medicale, i se repartizează o cauză în care o mamă este nemulțumită de calitatea serviciilor medicale de care a beneficiat copilul ei într-un spital, atunci judecătore ar trebui să analizeze faptul dacă nu cumva ar fi cazul să se abțină de la soluționarea cauzei.

O atenție specială merită mijloacele de comunicare sociale. Magistratul trebuie să fie extrem de atent cu orice postare pe rețelele de socializare. Trebuie să se limiteze – dacă dorește să aibă un cont de Facebook, Twitter sau ceva asemănător – la a posta informații, comentarii sau evenimente ce nu sunt legate de activitatea sa judiciară (legată atât direct de dosarele magistratului, cât și de tot ceea ce are de a face cu legea și justiția) sau informații cu caracter general referitoare la domeniul juridic.

În cazul în care partenerul sau soțul este avocat, executor judecătorec, notar public sau este implicat în oferirea de asistență juridică sub orice altă formă, judecătorul sau procurorul va refuza soluționarea unor astfel de cauze (prin abținere) în care este implicat soțul sau partenerul său.

În cazul în care este partenerul/partenera de viață al unui procuror, judecătorul nu va examina cazurile acestuia/acesteia.

În cazul în care angajatorul soțului sau partenerului este parte în proces, judecătorul sau procurorul va trebui să se abțină în soluționarea cauzei.

Judecătorul sau procurorul trebuie să fie atent să nu soluționeze cauze în care a fost implicat în timpul activității de la locul său de muncă anterior. În cazul în care una dintre părți este un fost client, judecătorul sau procurorul ar trebui să se abțină.

Judecătorul sau procurorul trebuie să fie conștient de faptul că și implicarea sa anterioară într-un alt dosar poate avea un impact asupra imparțialității sale. De asemenea, imparțialitatea îi poate fi pusă sub semnul întrebării și atunci când va judeca sau soluționa în mod repetat cauze care implică una și aceeași parte.

O atitudine prudentă este necesară atunci când se analizează acceptarea unui cadou sau a unei oferte aparent gratuite, indiferent de ce natură ar fi ea (achitarea carburantului, plata unui prânz de patronul unui restaurant, scăderea semnificativă a prețului unui

produs etc). Este necesar, în acest context, să se facă distincția între acceptarea de cadouri și astfel de oferte care nu au vreo legătură cu exercitarea funcției judiciare, de exemplu de la familie și prieteni apropiați și acele cadouri și oferte care sunt sau ar putea părea că sunt legate, în orice fel, de exercitarea funcției judiciare. În ceea ce privește această din urmă categorie, judecătorii și procurorii ar trebui să fie vigilenți vizavi de orice acțiune ce ar putea fi privită ca subminându-le imparțialitatea. Judecătorii și procurorii trebuie să fie precauți, prin urmare, în ceea ce privește acceptarea oricăror cadouri sau oferte ce pot părea că se referă în vreun fel la funcția lor judiciară și ar putea fi interpretate drept încercări de a le capta bunăvoința sau favoarea în calitatea lor de judecători sau procurori.

În funcție de circumstanțe, este posibil ca acceptarea unui cadou sau a unei oferte de valoare modestă, oferite în semn de apreciere, să nu poată fi imputabilă.

Acceptarea invitațiilor la prânz și cină făcute de instituții de drept și de alte instituții profesionale sau publice sau de reprezentanți ai acestora, în cazul în care prezența poate fi considerată în mod rezonabil ca exercitarea unei obligații cu caracter public sau profesional care nu comportă niciun fel de obligații, este pe deplin acceptabilă.

Articolul 10 - *În caz de incompatibilitate, judecătorii și procurorii sunt datori să se abțină, potrivit legii.*

Cum se interpretează acest articol

Incompatibilitățile se referă la acele împrejurări anterioare sau prezente ale unui magistrat care îl împiedică să se pronunțe într-o anumită cauză.

Într-o astfel de situație, magistratul trebuie fie să se abțină de la soluționarea cauzei, fie, dacă e cazul unui conflict de interese, să se adreseze colegiului de conducere cu presupusul conflict de interese.

În astfel de situații, există trei opțiuni:

- discuția informală cu privire la conflictul de interese;
- abținerea formală: o declarație scrisă a magistratului confirmând că și de ce anume trebuie să se abțină, urmată de o hotărâre a curții sau a procurorului superior ierarhic. În cazul conflictului de interese, adresarea unei solicitări scrise colegiului de conducere;
- o cerere care are ca scop recuzarea magistratului, înaintată de una dintre părți sau de avocatul acesteia.

Prima opțiune este cea mai practică și este de preferat, însă trebuie să fie transparentă; nu este cazul incompatibilităților prevăzute de codurile de procedură civilă sau penală, ci doar în cazul conflictului de interese.

Articolul 11 - (1) *Judecătorilor și procurorilor le este permis să acorde asistență juridică, în condițiile prevăzute de lege, numai în cauzele lor personale, ale ascendenților, descendenților sau soților lor, precum și ale persoanelor puse sub tutela ori curatela acestora. În asemenea situații, nu le este îngăduit să se folosească de calitatea de judecător sau procuror pentru a influența soluția instanței de judecată sau a parchetului ori pentru a crea aparența unei astfel de influențe.*

(2) *Relațiile de familie și sociale ale judecătorilor și procurorilor nu trebuie să influențeze soluțiile pe care le adoptă în exercitarea atribuțiilor de serviciu.*

(3) *Judecătorilor și procurorilor le este interzis să intervină pentru soluționarea unor cereri, să pretindă ori să accepte rezolvarea intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal. Imixtiunea în activitatea altor judecători și procurori este interzisă.*

Această dispoziție are două ipoteze. În prima parte, discută furnizarea în mod deschis de asistență juridică rudelor, în calitate de „avocat” sau reprezentant oficial. Cea de a doua propoziție vorbește de la sine, cu toate că simplul fapt că instanța care judecă o cauză constată că reprezentantul părții este un coleg judecător îi poate influența, într-o anumită măsură, decizia. Acest fapt ne duce la concluzia că este preferabil ca un judecător sau procuror să se abțină de la aceste tipuri de activități.

A doua ipoteză se referă la oportunitatea ca rudele magistratului să-l consulte pe acesta în propriile probleme juridice. Articolul le permite magistraților să le ofere acestora opinii; cu toate acestea, odată cu exprimarea propriilor puncte de vedere și sfaturi, ei trebuie să fie atenți și să gestioneze în mod corect așteptările create, având grijă ca magistratul care se ocupă de fapt de respectiva cauză să nu fie discreditat. Pe de altă parte, prin modul său de a proceda, magistratul trebuie să încerce să-l facă pe judecătorul titular sau procurorul ce are de soluționat cauza să se simtă liber să decidă așa cum consideră de cuviință.

Această dispoziție pare să fie adresată familiei și prietenilor magistratului, care nu constituie însă obiectul prezentei legi. Totuși, ea îi permite magistratului să clarifice faptul că aceștia nu ar trebui să încerce să-l influențeze în vreo privință.

Aliniatul 2 cere ca magistratul să clarifice familiei și prietenilor că aceștia nu trebuie să încerce să îi influențeze părerea într-un sens sau altul. De fapt, magistratul ar trebui să evite să vorbească despre respectiva cauză câtă vreme aceasta este în curs de soluționare. A-i spune unui magistrat care se ocupă cu un caz penal grav, spre exemplu, ca judecător sau procuror, din interes pentru un apropiat, că suspectul ar trebui să fie aspru pedepsit, constituie nu numai o abere disciplinară, dar o încălcare gravă a eticii profesionale.

Câteva exemple ne vor ajuta să schițăm tipul de comportament care se recomandă în domeniul la care se referă acest articol:

- folosirea poziției sale ca judecător sau procuror în scopul de a obține plasarea unui copil într-o grădiniță/școală, acționând în afara regulilor existente (chiar și acționând în interiorul acestor reguli, magistratul nu ar trebui să-și folosească niciodată autoritatea pentru a rezolva probleme de acest gen);
- intervenția unui magistrat în beneficiul familiei și al prietenilor pe lângă autoritățile locale sau naționale, poliție sau jandarmerie, în scopul obținerii unui tratament preferențial;
- promovarea unor hotărâri favorabile ale altor judecători și procurori care slujesc propriile sale interese, directe sau indirecte;
- judecătorul sau procurorul nu va putea oferi asistență juridică sau consiliere remunerată;
- judecătorul sau procurorul nu trebuie să folosească sau să invoce prestigiul funcției judiciare pentru promovarea intereselor private proprii, ale un membru al familiei sau ale oricui altcuiva.

Concluzii

Întrucât principiul imparțialității constituie esența sistemului de justiție, fiecare magistrat trebuie să-și evalueze propria implicare și trebuie să aibă voie să se abțină de la soluționarea unei cauze, atunci când consideră că acesta este cea mai eficientă cale de urmat.

Capitolul V

Exercitarea atribuțiilor profesionale

Considerații generale

Capitolul V din prezentul Cod poate fi citit și în legătură cu alte valori/principii (internaționale), care nu sunt menționate în mod explicit în Cod, anume integritatea și competența/diligența.²

Integritatea este esențială pentru îndeplinirea corespunzătoare a funcției judecătorești. Componentele integrității sunt onestitatea și moralitatea judecătorului.³ Competența și diligența sunt cerințe prealabile pentru îndeplinirea corectă a funcției judecătorești.

Competența profesională a magistratului în îndeplinirea sarcinilor sale de serviciu trebuie să fie de domeniul evidenței. Aceasta poate fi diminuată de consumul de alcool sau de droguri ori în cazul în care integritatea mentală sau fizică a magistratului este afectată.

Diligența implică luarea în considerare cu seriozitate, deciderea în mod imparțial și acționarea cu promptitudine. Atribuțiile judiciare ale judecătorului și procurorului prevalează asupra tuturor celorlalte activități. Iar obligația principală a magistratului este îndreptată către instanța de judecată.

Atunci când judecătorul sau procurorul trebuie să îndeplinească o sarcină care îl poate îndepărta de activitatea normală a instanței ori parchetului, acest lucru poate interfera cu atribuțiile sale și cu funcționarea eficientă a instanței. Judecătorii și procurorii trebuie, în principiu, să nu se implice în activități non-judiciare în afara instanței, în timpul orelor de lucru.

Există un risc sporit de acordare a unei atenții excesive unor astfel de activități în cazul în care acestea implică oferirea de compensații sau plată.

²LSJP conține o dispoziție similară cu art. 13 din prezentul Cod, la art. 91 alin. (1).

³Vezi și următorul capitol, referitor la demnitatea și onoarea profesiei.

Judecătorul își va dedica activitatea profesională îndeplinirii funcțiilor și responsabilităților judiciare în cadrul instanței de judecată și al luării deciziilor, dar și alte sarcini relevante pentru funcția judiciară sau pentru buna funcționare a instanței de judecată.

Este, de asemenea, necesară competența profesională în administrarea judiciară. Fiecare judecător și procuror trebuie nu doar să gestioneze adecvat propriile cauze, dar și să decidă în ele. Acest lucru implică eficiență, promptitudine și celeritate în soluționarea cauzelor. În caz contrar, ineficiența rezultată va duce la creșterea costurilor și la subminarea administrării justiției, precum și scăderea cetățenilor în justiție.

Există multiple dosare pe rol, atât în cadrul unor procese disciplinare cât și la CEDO, care au ca obiect durată excesivă dedicată pregătirilor dinaintea audierii sau judecării unei cauze.

Judecătorul și procurorul trebuie să ia măsuri rezonabile pentru a-și menține și spori cunoștințele, aptitudinile și calitățile personale necesare pentru îndeplinirea corespunzătoare a atribuțiilor de serviciu, folosind în acest scop stagiile de formare și orice alte facilități ce sunt puse la dispoziția judecătorilor.

Toți judecătorii și procurorii trebuie de asemenea să se folosească de oportunități de formare suplimentare și trebuie să-și îmbunătățească pregătirea referitoare la legislația și jurisprudența recentă.

Articolul 12 - *Judecătorii și procurorii sunt obligați să-și îndeplinească îndatoririle profesionale cu corectitudine și competență și să îndeplinească atribuțiile administrative stabilite prin lege, regulamente și ordine.*

Cum se interpretează acest articol

Regulile instituționale existente sunt scrise și pentru magistrați; aceștia trebuie să le respecte. Cu alte cuvinte, judecătorul trebuie să respecte normele existente, nu numai pe cele externe, ci și pe cele de pe plan intern, ceea ce are un impact major asupra comportamentului personalului din cadrul instanțelor și parchetelor: magistratul este un exemplu pentru restul personalului.

Cum se aplică acest articol

O parte a activității magistraților poate consta în sarcini administrative, cum ar fi semnarea documentelor și stabilirea datelor și orarelor. Ei își îndeplinesc astfel îndatoriri profesionale, ceea ce duce la realizarea actului de justiție.

O ilustrare din practica unor țări străine ne poate ajuta să înțelegem modul în care dispozițiile prezentului articol pot fi puse în aplicare în sistemul judiciar românesc:

Procurorul este confruntat cu o nouă măsură organizatorică numită: „procedura de urmat în cazul înlocuirii”. Nefiind satisfăcut de măsurile luate, trimite (folosind opțiunea „reply all”) un email tuturor colegilor și superiorului său, ce are ca subiect „abordare ciudată”. Se termină cu „conducerea rămâne oarbă vizavi de faptul că tot felul de obligații administrative sunt plasate în sarcina procurorului, nu acolo unde acestea aparțin, și anume la registratură. ... Întrebarea principală este dacă este vorba de incompetență sau de lipsă de voință. Mă tem că de ambele!”

Mustrea formală a fost confirmată de către Curtea Administrativă de Apel Superioară.⁴

Articolul 13 - *Judecătorii și procurorii sunt datori să depună diligența necesară în vederea îndeplinirii lucrărilor repartizate, cu respectarea termenelor legale, iar în cazul în care legea nu prevede, înăuntrul unor termene rezonabile.*

Cum se interpretează acest articol

Judecătorii și procurorii trebuie să fie în măsură să organizeze munca lor în mod corespunzător și să stabilească corect prioritățile, atât în ce privește desfășurare în timp cât și importanța cauzelor.

⁴Jurisprudența din Olanda, CRvB din 1 mai 2014.

De asemenea, ei trebuie să se ocupe de cauzele urgente prin natura lor, care e necesar să fie tratate în timp util și rapid. Ei trebuie să fie în măsură să accepte asistența și propunerile făcute de către angajații din propriul personal, ceea ce poate constitui un semnal important pentru aceștia.

În unele sisteme juridice magistrații au fost criticați pentru că „stau într-un turn de fildeș” și sunt lipsiți de legături cu „viața reală”. În altele, criticile au vizat faptul că magistratul este prea strâns legat și favorizează în acest fel familia, prietenii și propria sa „rețea”, pe baza unei interdependențe intrinseci ce face ca orice „membru” să se simtă obligat în orice moment să dea o mână de ajutor celorlalți. Magistratul trebuie să evite pe amândouă dintre aceste două extreme.

Cum se aplică acest articol

În cazul în care repartizarea dosarelor are ca rezultat preluarea unui număr excesiv de cauze de care magistratul nu este capabil să se ocupe, acesta trebuie să raporteze acest lucru conducerii instituției. În cazul în care avocații sau alți utilizatori ai instanței sesizează probleme în ceea ce privește gestionarea volumului de dosare de către procurori sau instanțele de judecată, conducerea instanței sau procurorul șef trebuie să dovedească deschidere, să fie dispuși la consultări și să încerce să găsească soluții adecvate. Va fi în sarcina lor să notifice autoritățile competente în cazul unor evoluții ce pot conduce la un volum excesiv de dosare, structural sau accidental.

Alte exemple din experiența judecătorilor dintr-o altă țară europeană pot constitui un ghid pentru deciziile magistraților români: numire în calitate de judecător în 1992. Până în anul 1998 lucrează în secțiunea administrativă. I se aduc critici referitoare la numărul de dosare soluționate, se ridică întrebări cu privire la hotărâre. Mutat la secția penală, în scopul de a o lua de la capăt. Până în ianuarie 2001, judecătorul lucrează la secția penală: participare limitată la discuțiile din camere și absențe frecvente – pentru a lucra la domiciliu –, pregătire insuficientă și cunoștințe inadecvate. În anul 2004, judecătorul este din nou raportat ca fiind absent foarte adesea, colegii devin critici cu privire la atitudinea sa și la restanțele sale în creștere, se constată că nu este capabil să servească ca judecător unic.

După o perioadă de concediu medical de o lună judecătorului i-a fost acordată o perioadă suplimentară pe motive personale, după decesul mamei sale. În martie 2005, conducerea secției i-a comunicat că toate acestea au condus la o situație nefuncțională. I-a fost acordată o ultimă șansă. Pe 14 aprilie 2006, la prânz, judecătorul a fost găsit de către poliție la domiciliu, neîngrijit și sub influența alcoolului; casa era murdară și prezenta un risc de incendiu. Judecătorul a opus rezistență poliției și, la secția de poliție, a trebuit să fie condus într-o cameră separată. Concluzia a fost că administrația instanței a cerut o decizie de demitere, dacă evenimentele din 14 aprilie 2006 vor fi avut un impact mai important decât cel care a putut fi anticipat. S-a dispus o perioadă de probă într-o altă curte de primă instanță, în vederea reintegrării. Această curte a constatat că activitatea judecătorului este sub standardele acceptabile. Curtea Supremă a decis demiterea judecătorului pe motiv de nepotrivire cu calitatea de judecător.⁵

Articolul 14 - *Judecătorii și procurorii trebuie să impună ordine și solemnitate în timpul soluționării cauzelor și să adopte o atitudine demnă și civilizată față de părți, avocați, martori, experți, interpreți ori alte persoane și să le solicite acestora un comportament adecvat.*

Cum se interpretează acest articol

Referitor la articolul 8 s-a discutat detaliat despre comportamentul din timpul înfățișărilor, înfățișarea fiind unul dintre elementele fundamentale și esențiale ale oricărui proces din instanța de judecată. Formarea inițială, ca și formarea continuă, vor oferi magistratului abilitățile necesare în acest sens.

Dacă magistratul constată sincer că trebuie să-și îmbunătățească aceste abilități, este decizia lui să ceară îndrumare în această privință. Colegii sunt în poziția - și au obligația - să acorde atenție comportamentului colegilor lor, lucru care este în mod special valabil pentru președintele instanței sau procurorul șef. Semnale pot veni de la avocați și de la public (de exemplu, prin intermediul unor reclamații), dar și de la aprozi, polițiști/jandarmi care se află în exercițiul funcțiunii în timpul înfățișărilor și chiar de la mass-media. Sancționarea nu trebuie să fie prima măsură de luat în considerare, în primă instanță fiind de dorit îndrumarea și formarea.

⁵Curtea Supremă a Olandei, 15 Decembrie 2009 (demiterea unui judecător).

Cum se aplică acest articol

În general, este de așteptat ca toți judecătorii să fie politicoși în timpul procedurilor din instanță. Este de așteptat însă și ca judecătorii să mențină un control ferm al ședințelor și să acționeze cu fermitate și autoritate atunci când este necesar.

Judecătorul trebuie să încerce să fie politicos, răbdător, tolerant și punctual și trebuie să respecte demnitatea tuturor. Judecătorul trebuie să se asigure că nimeni nu este supus în instanță unei manifestări de tip părtinire sau prejudecată, indiferent de motive.

Articolul 15 - (1) *Judecătorii și procurorii au obligația de a nu dezvălui sau folosi pentru alte scopuri decât cele legate direct de exercitarea profesiei informațiile pe care le-au obținut în această calitate.*

(2) În cazul în care, potrivit legii, lucrările au un caracter confidențial, judecătorii și procurorii sunt obligați să păstreze materialele respective în incinta instanței sau a parchetului și să nu permită consultarea lor decât în cadrul prevăzut de lege și de regulament.

Cum se interpretează acest articol

Atitudinea principală ar trebui să fie aceea că toate informațiile primite de către magistrat în virtutea funcției sale sunt confidențiale.

Aceasta sporește încrederea în sistemul judiciar: problemele pot fi puse pe masă, iar magistrații vor crea o atmosferă de confidențialitate, de respectare a caracterului privat al comunicării, chiar și în cauze care sunt examinate într-o audiere publică.

Cum se aplică acest articol

Multe cazuri atrag atenția presei și a opiniei publice, astfel încât caracterul public al actului de administrare a justiției necesită o înlesnire adecvată a accesului presei.

Regula generală de urmat poate fi aceea că magistratul nu permite un interviu cu privire la cauze pe care le judecă el însuși. El poate oferi unui judecător/procuror, cu funcția de purtător de cuvânt, informații pentru presă, dar limitate la chestiuni care pot sau ar putea să fie observate în mod public. Confidențialitatea deliberărilor în camerele de consiliu se va respecta în toate circumstanțele.

În zilele noastre, în multe țări sunt numiți și instruiți în mod special judecători și procurori în calitate de magistrați însărcinați cu relația cu presa: explică anumite cauze și hotărâri și furnizează informații cu privire la etapele procedurale. Instituțiile judiciare din aceste țări au creat instituții de sprijin, de exemplu birouri de presă.

Articolul 16 - (1) *În exercitarea funcțiilor lor de conducere judecătorești și procurorii trebuie să se preocupe de organizarea activității personalului, să manifeste inițiativă și responsabilitate. În luarea deciziilor ei trebuie să acorde prioritate intereselor instanțelor și parchetelor, precum și bunei administrări a justiției.*

(2) *Judecătorii și procurorii cu funcții de conducere nu pot folosi prerogativele pe care le au pentru a influența desfășurarea proceselor și soluționarea cauzelor.*

Cum se interpretează acest articol

Fiecare judecător acționează și decide pentru sine, nefiind supus niciunui tip de subordonare în ceea ce privește hotărârile date și modul în care se ocupă de cauze. În consecință, conducerea instanțelor se abține de la exercitarea oricărei influențe.

Acest lucru implică și faptul că, conducerea, președintele instanței, nu va permite și chiar va descuraja orice tentativă de influențare exercitată de către terțe părți, protejându-i astfel pe judecători de influențe nejustificate.

Cum se aplică acest articol

Conducerea se limitează la crearea și menținerea condițiilor organizatorice în cadrul căror magistrații să-și exercite atribuțiile.

În ceea ce privește instanțele de judecată, conducerea se abține de la orice amestec în audieri și în soluționarea cauzelor. Doar în anumite circumstanțe specifice, de exemplu în încercarea de a rezolva rămăneri în urmă, conducerea poate lua în considerare luarea de măsuri de tipul redistribuirii volumului de dosare sau de schimbare a priorității în audierea și soluționarea cauzelor.

Având în vedere poziția oarecum diferită a procurorului, procurorul-șef poate influența deciziile procurorilor, dar acest lucru trebuie făcut într-un mod transparent și cu respectarea dispozițiilor legale (decizii de infirmare motivate).

Concluzii

Articolul 13 prevede că magistrații sunt personal răspunzători pentru administrarea oportună a justiției și pentru atitudinea de deschidere necesară pentru înțelegerea semnalelor primite din interiorul și din afara sistemului judiciar.

Articolul 14 subliniază faptul că magistratul trebuie să se comporte într-un mod decent și profesionist în orice situație. Ori de câte ori se simte agitat, are obligația de a se corecta și de a-și recăpăta răbdarea necesară și atitudinea interesată.

Articolul 15 prevede că atitudinea principală este confidențialitatea, dar că în anumite condiții poate fi instituit un sistem controlat de informare a presei.

Capitolul VI **Demnitatea și onoarea profesiei** **de judecător sau procuror**

Considerații generale

Acest capitol trebuie înțeles în legătură cu art. 90 alin. (1) din LSJP, în care se prevede că:

"Judecătorii și procurorii sunt datori să se abțină de la orice acte sau fapte de natură să compromită demnitatea lor în profesie și în societate."

Demnitatea și onoarea profesiei de magistrat, văzute în special din perspectivă internațională, depind de standardele comunității, care variază în funcție de loc și de timp. Testul este legat de modul în care membrii rezonabili, corecți și informați ai comunității ar califica un anumit comportament și de răspunsul la întrebarea dacă comportamentul în cauză este de natură să diminueze respectul comunității pentru magistrat sau pentru sistemului judiciar în ansamblul său.

Magistratul trebuie să fie conștient că, pentru publicul larg, el reprezintă un exemplu de urmat, un model ideal. Oamenii pot gândi: „dacă magistratul face acest lucru, înseamnă că este corect”. De aceea, el trebuie să se asigure că, din perspectiva unui observator rezonabil, comportamentul său este mai presus de orice reproș sau vină.

Magistratul trebuie să respecte standarde înalte atât în sfera privată, cât și în cea publică.

Atâta vreme cât judecătorul condamnă public ceea ce el însuși practică în mod privat, acesta poate fi văzut ca un ipocrit (de exemplu, în cazul depășirii vitezei legale prevăzute de codul rutier sau al evitării plății impozitelor). Inevitabil, acest lucru duce la pierderea încrederii publicului în judecătorul respectiv și, în general, în sistemul judiciar.

Având în vedere, însă, diversitatea culturală actuală și evoluția constantă a valorilor morale, este dificil ca standardele referitoare la viața privată a magistraților să fie stabilite cu mare precizie.

Articolul 17 - *Judecătorii și procurorii sunt datori să se abțină de la orice acte sau fapte de natură să compromită demnitatea lor în funcție și în societate.*

Cum se interpretează acest articol

Atitudinea și conduita judecătorului trebuie să întărească încrederea publicului în integritatea corpului judiciar. Nu este suficient ca justiția să fie înfăptuită, este necesar și ca justiția să fie înfăptuită în mod vizibil.

Ce înseamnă acest lucru? Conduita personală a unui judecător afectează sistemul judiciar în ansamblul său.

Magistratul trebuie să fie nu doar un bun profesionist, ci și un om bun. Opiniile cu privire la ce înseamnă a fi un om bun pot varia la nivelul societății.

Publicul cere adesea de la judecător o conduită care să se situeze cu mult deasupra celei pe care o așteaptă de la ceilalți cetățeni, standardele de conduită pentru judecători fiind mult mai ridicate decât cele respectate de societate în ansamblul său. Există totuși motive pentru care magistrații trebuie văzuți ca „simplici oameni”. În multe țări, încrederea în sistemul judiciar este foarte scăzută și de aceea este extrem de importantă întărirea acestei încrederi. Prin urmare, conduita judecătorului trebuie să se situeze deasupra conduitei cetățeanului obișnuit.

Nu este suficient ca magistratul să fie onest, este necesar și ca magistratul să fie perceput ca fiind onest. Nu este suficient ca acesta să declare că este o persoană onestă, ci trebuie dovedească acest lucru în practică prin acțiunile sale. Atâta vreme cât magistratul nu dovedește onestitate în practică, acesta va fi considerat ipocrit.

Decența și buna-cuviință reprezintă valori / principii (internaționale) ce țin de demnitatea și onoarea profesiei de magistrat.

Magistratul trebuie să acorde atenție sporită situațiilor de tipul următor:

- magistratul este membru al unei formații de muzică / trupe de dans care susține frecvent reprezentații artistice în orașul în care acesta este judecător / procuror;
- fiul magistratului merge într-o excursie școlară care este sponsorizată de un om de afaceri binecunoscut în oraș;
- magistratul frecventează un club despre care s-a scris în mass-media că este cunoscut pentru droguri și prostituție;
- relații tensionate cu vecinii (certuri, insulte etc.);
- magistratul discută în diferite ocazii (instanță/birou/petreceri/rețele de socializare etc.) despre pregătirea slabă / prestația profesională necorespunzătoare a altor alți colegi;
- violența domestică (verbală / fizică) la care vecinii sunt martori;
- publicarea unui articol într-un jurnal de specialitate în care un magistratul critică o hotărâre judecătorească pronunțată într-un caz mediatizat pe scară largă;
- magistratul face avansuri sexuale unei femei care este funcționar al instanței (grefieră);
- participarea magistratului la diverse evenimente la care participă persoane care aparțin unor clanuri interlope;
- consumul de băuturi alcoolice în timpul orelor de serviciu;
- conflicte cu poliția atunci magistratul este oprit în trafic de agenții rutieri;
- magistrat împrumută bani de la mai multe persoane, de obicei avocați, fără să îi returneze la timp;

- magistrații dezbate între ei anumite probleme pe holul instanței/în locuri accesibile publicului;

- magistratul nu trebuie „să își etaleze” bogăția în fața celor prezenți în sala de judecată, ca, de exemplu, atunci când o judecătoare poartă bijuterii scumpe sau când un procuror poartă un ceas foarte scump.

Rețineți aici că art. 92 alin. (1) din LSJP prevede că:

„Judecătorii și procurorii sunt obligați să aibă, în timpul ședințelor de judecată, ținuta vestimentară corespunzătoare instanței la care funcționează.”

În majoritatea țărilor, nu există în prezent nici o interdicție referitoare la frecventarea de către magistrat a barurilor sau a unor localuri similare. Cu toate că, în unele țări, frecventarea unor astfel de localuri este un lucru obișnuit, magistrații trebuie totuși să manifeste discreție. Magistratul trebuie să se gândească cum ar percepe frecventarea acestor localuri un observator rezonabil din cadrul comunității. Răspunsul la această întrebare este diferit dacă magistratul provine dintr-o comunitate mică sau dintr-un oraș mare.

Articolul 18 - (1) *Relațiile judecătorilor și procurorilor în cadrul colectivelor din care fac parte trebuie să fie bazate pe respect și bunăcredință, indiferent de vechimea în profesie și de funcția acestora.*

(2) *Judecătorii și procurorii nu își pot exprima părerea cu privire la probitatea profesională și morală a colegilor lor.*

Cum se interpretează acest articol

Această prevedere se referă la comportamentul magistratului în cadrul sistemului judiciar în general și în cadrul instanței / parchetului unde acesta activează. Comportamentul față de colegi reflectă modul în care magistratul vede propriul său rol și funcția de magistrat. Cu alte cuvinte, dacă magistrații au un comportament inadecvat față de colegi, acest lucru dă naștere la îndoieli cu privire la propria lor atitudine față de profesie.

Magistrații trebuie să manifeste prin comportamentul lor din timpul ședințelor de judecată sau al întâlnirilor respectul cuvenit pentru colegi, indiferent de gradul profesional al acestora. Menținerea unei atmosfere cordiale între colegi este responsabilitatea fiecăruia. Disponibilitatea de a oferi ajutor atunci când este necesar și atitudinea încurajatoare își pun amprenta asupra atmosferei de lucru, favorizând îndeplinirea atribuțiilor magistratului.

Angajații din sistemul judiciar (judecători și procurori) trebuie să se comporte între ei în mod deschis și respectuos; magistrații trebuie să fie conștienți de responsabilitatea pe care o au în ceea ce privește cultura profesiei și să promoveze practica de a oferi și de a primi feedback.

Care trebuie să fie relațiile dintre magistrați și avocați?

Aceasta este o întrebare care are legătură atât cu imparțialitatea magistraților, cât și cu incompatibilitățile care îi privesc pe aceștia, precum și cu demnitatea, onoarea și decența ce țin de funcția de magistrat.

În ceea ce privește relațiile personale ale judecătorului cu avocați care pledează în mod regulat în fața instanței în care acesta activează, judecătorul trebuie să evite situațiile care, în mod legitim, ar putea da naștere la suspiciuni referitoare la favoritism sau părtinire din partea acestuia.

Este permis ca magistrații să participe evenimente sociale alături de avocați? În majoritatea țărilor, este normal ca judecătorii să participe la evenimente organizate de avocați practicanți și să socializeze cu avocați sau procurori.

În multe țări, relațiile sociale dintre judecători și avocați au la bază o îndelungă tradiție, fiind considerate firești. Nu ne putem aștepta în mod legitim ca judecătorul sau procurorul să renunțe la toate legăturile pe care le are cu avocați atunci când este numit în funcție.

Totuși, judecătorul ori procurorul trebuie să acționeze pe baza simțului comun și să manifeste precauție.

Relațiile sociale cu anumiți avocați care pledează cu regularitate în fața unui judecător, ori au cauze în anchete dreulate de procurori, ar putea fi problematice - mai ales dacă acest lucru duce la suspiciunea că judecătorul și avocatul au o relație apropiată.

Articolul 19 - *Judecătorii și procurorii își pot exprima public opinia privind exercitarea dreptului la replică în cazul în care prin articole de presă sau în emisiuni audiovizuale s-au făcut afirmații defăimătoare la adresa lor.*

Cum se interpretează acest articol

Judecătorii și procurorii trebuie să își exercite libertatea de a își exprima părerile în mass-media cu „mare circumspecție”. Judecătorul trebuie să se abțină de la a răspunde la criticile publice ale hotărârilor, de la tribună sau în orice alt mod. Judecătorii sau procurorii nu trebuie să își exprime dezacordul cu anumite hotărâri judecătorești în presă.

Îndrumări cu privire la modul în care judecătorul ar trebui să reacționeze atunci când presa redă greșit afirmațiile sale sau atunci când judecătorul sau procurorul este conștient că afirmațiile sale pot fi interpretate greșit de către reporteri, mai ales în cazul unei condamnări într-un dosar penal, pot fi găsite în orientările privind relația cu presa disponibile pe rețeaua judiciară internă (intranet).

Cum se aplică acest articol

Magistratul trebuie să fie conștient de aspectele etice legate de situațiile în care acesta discută în mass-media despre procedurile judiciare.

Articolul 20 - Judecătorii și procurorii nu pot desfășura acțiuni care, prin natura lor sau modul de finanțare ori executare, ar putea, în orice formă, să împiedice îndeplinirea cu imparțialitate, corectitudine și în termenele legale a obligațiilor profesionale.

Cum se interpretează acest articol

Acest articol poate fi considerat un așa-numit articol umbrelă, care acoperă toate tipurile de acțiuni care trebuie catalogate ca fiind contrare modului în care un bun magistrat acționează sau nu acționează. Articolul este redactat într-o manieră generală, ceea ce atrage după sine nevoia de ca el să devină mai clar și mai specific odată cu evoluția jurisprudenței în domeniu.

Cum se aplică acest articol

O serie de exemple pot ajuta și ghida magistratul care urmărește să pună în aplicare dispozițiile prezentului articol:

- chemarea presei pentru a face cunoscută propria activitate de investigare;
- favoritismul față de anumiți experți ai instanței;
- desemnarea propriilor membri de familie pentru calitatea de experți.

Concluzii

Comportamentul etic, precum și perceperea acestuia ca atare sunt esențiale pentru îndeplinirea oricăreia dintre activitățile unui judecător.

Având în vedere că publicul se așteaptă ca judecătorul să se conformeze unor standarde înalte de conduită, ori de câte ori are îndoieli cu privire la o acțiune, judecătorul trebuie să își pună următoarea întrebare:

„Cum ar arăta acest lucru în ochii publicului larg?”

Ori de câte ori aveți îndoieli, trebuie să vă puneți această întrebare hotărâtoare!

Având în vedere că judecătorul și procurorul se află în mod constant în vizorul publicului, acesta trebuie să accepte în viața personală limitări care ar putea fi considerate împovărătoare de către cetățeanul de rând și trebuie să facă acest lucru în mod liber și cu bunăvoință. În special, judecătorul sau procurorul trebuie să se comporte într-un mod care să fie în concordanță cu demnitatea funcției.

Judecătorul și procurorul trebuie să accepte anumite limitări referitoare la activitățile sale și trebuie, pe cât posibil, să ducă o viață exemplară atât în domeniul profesional, cât și în afara lui. El/ea trebuie să manifeste în public auto-control.

Capitolul VII

Activități incompatibile cu calitatea de judecător sau procuror

Articolul 21 - (1) *Judecătorii și procurorii nu pot cumula această calitate cu nicio altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.*

(2) *Judecătorii și procurorii pot participa ca formatori în cadrul Institutului Național al Magistraturii și Școlii Naționale de Grefieri, potrivit programului stabilit de acestea cu conducerile instanțelor sau parchetelor în care formatorii își desfășoară activitatea.*

Cum se interpretează acest articol

Art. 21 din Cod trebuie citit și înțeles în contextul art. 5, 8 și 11 din LSJP. Prevederile LSJP au un conținut în parte similar. Acestea contrazic pe alocuri prevederile Codului, în caz de neconcordanță având întâietate prevederile LSJP.

Cum se aplică acest articol

În general, magistraților nu le este permis să ocupe alte funcții, cu excepția cazului în care acestea privesc activitățile menționate. Magistraților nu le este însă interzis să fie antrenorii unor echipe sportive din care fac parte copiii lor sau să fie membri ai comitetului de organizare al unui cor de muzică.

Ocuparea oricărei funcții în cadrul unor companii private, cum ar fi consiliul de supraveghere, le este interzisă cu desăvârșire magistraților. Situația este diferită în multe alte țări, dar în aceste cazuri participarea magistraților este făcută publică; site-ul internet al sistemului judiciar conține această informație, astfel încât părțile pot ști dacă există împrejurări care le pun în pericol imparțialitatea. În situația în care ocupă o altă funcție (în cadrul unei organizații

caritative, a unui club sportiv sau altele de acest tip), judecătorul sau procurorul nu va examina cauza atunci când implicarea este de asemenea natură încât poate fi pusă în discuție imparțialitatea sa. Se iau în considerare și celelalte funcții ocupate în cursul ultimilor trei ani.

În cazul în care ocupă o altă funcție de orice natură, magistratul trebuie întotdeauna să fie conștient că aceasta poate influența imparțialitatea sa.

Articolul 22 - *Judecătorilor și procurorilor le este interzisă participarea directă ori prin persoane interpuse la jocuri de tip piramidal, jocuri de noroc sau sisteme de investiții pentru care nu este asigurată transparența fondurilor, în condițiile legii.*

Cum se interpretează acest articol

Acest articol reprezintă un caz specific de incompatibilitate pentru judecători și procurori. Se subliniază, pe de o parte, nevoia de transparență și, pe de altă parte, faptul că nu poate fi acceptată folosirea unor persoane interpuse.

Cum se aplică acest articol

În prezent sau în trecutul apropiat, au existat pe piață modalități de a cheltui/a investi banii în scheme care promiteau participări semnificative ale investitorilor și profituri considerabile. Acestea s-au dovedit a fi scheme piramidale care nu puteau decât să se prăbușească, ceea ce s-a și întâmplat.

Un magistrat nu ar trebui să participe la astfel de tipuri de "investiții". Acestea pot fi identificate pe baza faptului că nu sunt recunoscute de autoritățile de control obișnuite, nu sunt înregistrate la bursele de valori și au anumite caracteristici în ceea ce privește persoanele responsabile și modul în care sunt cheltuite efectiv fondurile.

Magistrații nu ar trebui să se implice în astfel de activități. Totuși, frecventarea unui cazinou este permisă, însă cu moderația cuvenită. Nu există niciun motiv pentru a interzice pariurile pe cursele de cai sau cumpărarea unor bilete de loterie, atât timp cât acestea sunt activități care pot fi urmărite public, transparența lor fiind publică. În cazul în care această prevedere nu ar fi aplicată direct, trebuie avută în vedere prevederea art. 90 alin. (1) din LSJP, potrivit căreia

„Judecătorii și procurorii sunt datori să se abțină de la orice acte sau fapte de natură să compromită demnitatea lor în profesie și în societate.”

Cu alte cuvinte, este necesară discreție atunci când se practică pariuri și jocuri de noroc, a căror transparență este una legală. Cu privire la acest aspect există această prevedere explicită. În unele țări intrarea ocazională într-un cazinou nu ar pune probleme, însă nu este recomandată practicarea frecventă a pariurilor pe curse de cai sau a jocurilor la mașini de tip „slot machines”.

Articolul 23 - *Judecătorii și procurorii sunt datori să se abțină, potrivit legii, de la orice activitate legată de actul de justiție în cazurile care presupun existența unui conflict între interesele lor și interesul public de înfăptuire a justiției sau de apărare a intereselor generale ale societății.*

Cum se interpretează acest articol

Această prevedere are aproape același conținut ca art. 17 din Cod și ca art. 90 alin. (1) din LSPJ și trebuie interpretată în același mod, dându-i-se același înțeles. Există o prevedere aproape identică în art. 5 alin. (2) din LSJP, deși prevederea din LSJP are un conținut mai elaborat.

Vom putea discerne tipul de raționament moral care este necesar în acest caz cu ajutorul unui exemplu din străinătate:

“În cadrul unei întâlniri oficiale, în prezența avocatului său, procurorul a indicat că avea un dosar la domiciliul său, ceea ce nu era permis. Vroia să studieze acest dosar și acționase cu încălcarea obligațiilor sale, de exemplu abuzând de competențele sale prin faptul că a solicitat de la autoritățile competente numere de înregistrare, numere de telefon, date personale și fotografii. În această privință, a efectuat activități de investigație în afara cadrului procedural obișnuit, privind posibilitatea existenței unui cont bancar în M... cu (o sumă de bani considerabilă). Procurorul acceptase promisiunea că va primi 25 % drept recompensă în cazul în care acest cont bancar ar fi putut fi identificat”.⁶

⁶Cauză din Țările de Jos, Curtea Administrativă de Apel Superioară, 4 noiembrie 2010.

Concluzii finale

Unul dintre aspectele cruciale privind problemele etice și deontologice este identificarea unei probleme etice.

Foarte adesea suntem afectați de „orbire etică”. Este posibil să sesizăm problema etică dar să o neglijăm – adesea ca urmare a faptului că este atât de normală neglijarea ei. Apoi este dificilă identificarea chestiunii drept problemă etică. De aceea corupția este uneori atât de dificil de eradicat. Aceasta face parte din cultura încetățenită. Provocarea este prin urmare să fim conștienți de o astfel de orbire astfel încât să putem acționa în conformitate cu standardele etice.

Este crucial ca problemele etice să facă parte din discuțiile cotidiene dintre judecători și procurori și să existe o cultură încetățenită pentru a înțelege și a conștientiza existența acestor probleme, iar acestea trebuie discutate de judecători și procurori.

Dacă există dubii cu privire la modul în care trebuie acționat trebuie să ne punem întotdeauna aceste întrebări cruciale:

Mi-am îndeplinit îndatoririle și obligațiile ca magistrat?

M-am simțit în forul interior o persoană morală?

Cum va fi percepută aceasta de public?

Anexa I

Surse internaționale privind etica judiciară și/sau deontologia magistraților

Pentru o trecere în revistă cuprinzătoare a instrumentelor internaționale și a informațiilor relevante pentru profesioniștii din domeniul dreptului, recomandăm în special următoarele documente:

1. Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară
Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară cuprind șase valori – prezentate mai pe larg în textul original – care reprezintă o bună introducere cu privire la modul în care este concepută conduita etică la nivel internațional:

Valoarea 1: INDEPENDENȚA, căreia îi corespunde următorul principiu: Independența justiției este o premisă a statului de drept și o garanție fundamentală a unui proces echitabil. Prin urmare, judecătorul va garanta și va acționa ca exemplu de independență a justiției, atât sub aspect individual, cât și sub aspect instituțional.

Valoarea 2: IMPARȚIALITATEA, căreia îi corespunde următorul principiu: Imparțialitatea este esențială pentru exercitarea corespunzătoare a funcției judiciare. Ea privește nu doar decizia însăși, ci și procesul prin care se ajunge la aceasta.

Valoarea 3: INTEGRITATEA, căreia îi corespunde următorul principiu: Integritatea este esențială pentru exercitarea corespunzătoare a funcției judiciare.

Valoarea 4: COMPORTAMENTUL ETIC, căreia îi corespunde următorul principiu: Comportamentul etic și crearea unui imagini de comportament etic sunt esențiale pentru exercitarea tuturor activităților unui judecător.

Valoarea 5: EGALITATEA, căreia îi corespunde următorul principiu: Asigurarea egalității de tratament pentru toți în fața instanțelor de judecată este esențială pentru exercitarea corespunzătoare a atribuțiilor judiciare.

Valoarea 6: COMPETENȚA ȘI DILIGENȚA, căreia îi corespunde următorul principiu: Competența și diligența sunt premise ale exercitării corespunzătoare a atribuțiilor judiciare.

2. Recomandarea Consiliului Europei CM/Rec(2010)12
Recomandarea Consiliului Europei CM/Rec(2010)12, Capitolul VIII – Etica judecătorilor, reprezintă un principiu de bază la nivel european:

72. Judecătorii trebuie să se ghideze în activitatea lor după principii etice de conduită profesională. Aceste principii includ nu numai îndatoriri care pot fi sancționate prin măsuri disciplinare, ci și îndrumări date judecătorilor cu privire la modul lor de a se comporta.

73. Aceste principii ar trebui să fie enunțate în codurile de etică judiciară care ar trebui să mențină încrederea publicului în judecători și puterea judecătorească. Judecătorii ar trebui să joace un rol major în elaborarea acestor coduri.

74. Judecătorii ar trebui să poată solicita sfaturi în materie de etică unui organism din cadrul sistemului judiciar. (traducere existentă pe site-ul [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/c\(2010\)12&Language=lanRomanian&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/c(2010)12&Language=lanRomanian&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true))

Următoarele documente pot fi considerate surse de referință utile:

Principiile internaționale privind independența și responsabilitatea judecătorilor, avocaților și procurorilor, Ghidul profesioniștilor nr. 1⁷

Asociația Internațională privind Independența Justiției și Pacea Mondială a redactat/editat Standardele de la Mount Scopus privind independența justiției din 19 martie 2008, revizuite în 2014, "pentru a contribui la independența și imparțialitatea justiției, în vederea asigurării legitimității și a eficienței procesului judiciar"⁸.

⁷Ediția a doua, Geneva, 2007: <http://www.refworld.org/pdfid/4a7837af2.pdf>

⁸<http://www.jiwp.org/#!mt-scopus-standards/c14de>

Surse din cadrul Națiunilor Unite

Principii de bază ale independenței justiției (aprobate de Adunarea generală a Națiunilor Unite, Rezoluțiile 40/32 și 40/146, 1985)

Proceduri pentru implementarea efectivă a Principiilor de bază ale independenței justiției (Rezoluția ECOSOC 1989/60)

Principii de bază cu privire la independența justiției (în limba română)

Linii Directoare privind rolul procurorilor (aprobate prin Rezoluția Adunării Generale 45/166, 1990)

Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (Grupul Judiciar pentru Întărirea Integrității Justiției, 2002)⁹

Comentariu asupra principiilor de la Bangalore (Grupul Judiciar pentru Întărirea Integrității Justiției, 2002)

Măsuri pentru aplicarea efectivă a Principiilor de la Bangalore privind conduita judiciară (Grupul Judiciar pentru Întărirea Integrității Justiției, 2010)

Ghid privind statutul și rolul procurorilor (Biroul ONU pentru Droguri și Criminalitate & Asociația Internațională a Procurorilor, 2014)

Surse Europene

Carta judecătorilor în Europa (Asociația Europeană a Judecătorilor, 1997)

Carta europeană cu privire la statutul judecătorilor și Expunerea de motive (Consiliul Europei, 1998)

Recomandare privind rolul organelor de urmărire penală în sistemul de justiție penală (Consiliul Europei, 2000)

---

⁹Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară în limba română: <https://crisidanilet.files.wordpress.com/2009/11/standarde-bangalore-20-12-2009.pdf>

Recomandarea CM/Rec(2010)12 către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile (Consiliul European, 2010) adoptată la 17 noiembrie 2010 și Expunerea de motive¹⁰

Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni, Magna Carta a Judecătorilor¹¹

Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare, Etica judiciară: principii, valori și calitate¹²

Raportul Comisiei de la Veneția privind independența sistemului judiciar: Partea I - Independența judecătorilor¹³
Raportul Comisiei de la Veneția privind Standardele europene referitoare la independența sistemului judiciar: Partea II – Organele de Urmărire Penală¹⁴

Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare, Declarația de la Dublin privind standardele pentru recrutarea și numirea membrilor sistemului judiciar (2012)

Recomandare privind rolul procurorilor publici în afara sistemului de justiție penală (Consiliul European, 2012)

Opiniile Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/avis_EN.asp).
Bibliografie recomandată privind independența

Asociația Norvegiană a Judecătorilor: "The Independence of Judges", Eleven International Publishing, ISBN 978-94-6236-116-4, the Hague 2014

Legea din 2005 privind reforma constituțională¹⁵
Acest site internet conține, în limba engleză, o scurtă prezentare a noțiunii de independență și o selecție de "conferințe, articole și cărți privind independența justiției".¹⁶

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a finanțatorilor.

¹⁰[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CDCJ%20Recommendations/CMRec\(2010\)12E_%20judges.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CDCJ%20Recommendations/CMRec(2010)12E_%20judges.pdf)

¹¹CCJE – CCJE(2010)3 final.

¹²Raport adoptat în cadrul Declarației de la Londra privind etica judiciară din 2010.

¹³CDL-AD(2010)004

¹⁴CDL-AD(2010)040

¹⁵<http://www.legislation.gov.uk/>

¹⁶<http://www.judiciary.gov.uk/about-the-judiciary/the-judiciary-the-government-and-the-constitution/jud-acc-ind/independence/>

Proiect finanțat printr-un grant acordat de Norvegia în cadrul
Mecanismului Financiar Norvegian 2009-2014
Programul RO24 "Întărirea capacității judiciare și cooperare".
www.norwaygrants.csm1909.ro
<http://norwaygrants.just.ro>
www.norwaygrants.org.